

WUC

gener-febrer 78

n.º 677

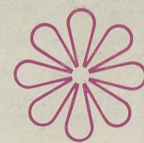
50 pts.

ELS XUETES AVUI

FLOWERS

Aurora Picornell

Alegres i oberts

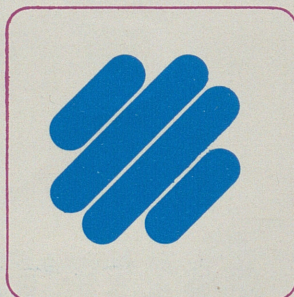

Fa un quant temps que els molins mallorquins ens oferiren el pressagi
d'un bon acolliment...

Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.

L'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA
BANC MERCANTIL
DE MANRESA
BANC DE GIRONA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

GENER - FEBRER 78

LLUC

Revista bimestral, n.º 677
Any LVIII

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremta, feim constar que la revista LLUC és editada per la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, des del Monestir de la Real (Palma de Mallorca).

Les persones responsables d'aquesta publicació són:

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell

Durant l'exercici de 1977 la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada, gràcies a l'ajuda rebuda d'Obra Cultural Balear.

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Subscripció: 300 ptes. anuals
Estranger: 350 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon
Balme, 39 - Tel. 25 44 32
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

=Sumari=

Pàg.

- 2 Per la festa de Sant Sebastià d'enguany, el premi Ciutat de Palma de les Lletres mallorquines va ser concedit a la nostra revista. **LLUC** en el seu **editorial** comenta aquest guardó: **Premi, fidelitat, futur**. La nostra revista, en efecte, ha merescut un reconeixement oficial —ara que bufen aires nous— per la fidelitat mantinguda, especialment a partir de la seva època nova estrenada fa deu anys. Davant un futur incert, per raons econòmiques, **LLUC** demana recolzament i mecenatge.
- 3 Eva i Juan Laub: **El grup actual dels xuetes mallorquins**. Aquests dos antropòlegs argentins visitaren Mallorca fa uns anys per tal d'estudiar la situació actual dels xuetes. Estan a punt de publicar el llibre, resum de les seves enquestes: «El mito triunfante. El mundo de los chuetas mallorquines». Ens n'han ofert el primer capítol que, resumit, hem traït i publicam.
- 9 **Flowers, una pantomima per a Jean Genet**. Aquest espectacle de la companyia de Lindsay Kemp, que passà per l'Auditori de Ciutat, ha fet escriure un encertat comentari a Gabriel Janer.
- 10 Els fets que encara coegen entorn d'Albert Boadella i la representació de «La Torna», estrenada a Ciutat per la tardor de l'any passat, són el tema de la col·laboració de Pep Gómez: **Els Joglars: llibertat d'opressió**.
- 12 **Aurora Picornell (1910-1937)**. Són les paraules que pronuncià Antoni Serra al cementiri de Porreres, on fou afusellada la militant comunista, en l'acte d'homenatge que li dedicaren els seus companys dia 8 de gener d'enguany.
- 14 Llorenç Capellà: **La mort d'Aurora Picornell: una veritat crua**. Un altre comentari sobre una figura del nostre passat immediat, que té un lloc prou assenyalat dins la nostra història.
- 15 **L'ESGLÉSIA NOSTRA**. Pere Llabrés, responsable de les **edicions litúrgiques** que s'han fet en el post-concili **per a les Illes** des de 1966 i que han culminat en la magnífica edició del **MISSAL ROMA** de Pau VI, us descriu les vicissituds i transcendència d'aquesta **tasca eclesial i cultural**.
- 18 **La senyera i l'escut del Regne**. Josep Segura i Salado escriu un altre article que qualifica de **definitiu** sobre la bandera dels mallorquins, en resposta a altres articles de Gabriel Bibiloni.
- 22 **Folklore i pedagogia. Les cançons populars**, per Gabriel Genovart. Es un estudi ben interessant sobre la influència de les cançons de les mares i dides en l'educació dels infants.
- 28 Obrim una nova secció: **RECUPEREM LA NOSTRA HISTÒRIA**. Seran petits assaigs que ens aniran redescobrint indrets i personatges (tan ignorats sovint!) del nostre passat històric. Comença Sebastià Serra Busquets parlant del **regionalisme a Mallorca durant la segona República**. Aporta dos documents: Una carta de Cambó (30-1-1931); i un manifest del Partit Regionalista Mallorquí (1-1-1936).
- 31 En memòria de la gran poetessa de l'escola mallorquina, publicam el poema de Mercè Massot: **En l'aniversari de la mort de Maria Antònia Salvà**.
- 32 **Crònica de Barcelona**. Una nova col·laboració de Maria Antònia Oliver.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063743

PREMI, FIDELITAT, FUTUR

Al cap de deu anys d'haver emprès un camí nou i agoserat, la revista **LLUC**, la nostra revista, ha rebut un premi com a reconeixement de la seva tasca, d'una trajectòria constant i ascendent, d'una fidelitat a uns ideals que la feren canviar d'orientació, de públic i d'abast des del número de gener de 1968. El premi de les Lletres Mallorquines, de la Ciutat de Mallorca 1978, ens ha acreditat davant l'opinió pública mallorquina com el mitjà més eficaç per mantenir viu el caliu de l'honor de la nostra llengua, de l'empenta de la nostra cultura, de la personalitat del nostre poble. Això, gairebé no cal dir-ho, a Mallorca i des de Mallorca, com des de les altres Illes germanes, costa molt, requereix un esforç i una constància, una lluita contínua contra adversaris i adversitats de tota casta que arriben a descoratjar més d'un que s'ha de retre i retira sa mà de l'arada. No cal insistir en les múltiples limitacions de tot ordre que pateix la nostra cultura i la nostra llengua. I creim, modestament perquè som conscients també de les nostres pròpies limitacions, que **LLUC** —llegiu el seu equip responsable i redactor— no ha escatimat hores de treball ni sacrificis per mantenir la tasca iniciada l'any 1968, quan la nostra revista passà d'esser la revista d'un santuari a esser la revista d'un poble, o almenys dels ciutadans d'aquest poble que tenien les idees clares sobre la nostra llengua i cultura, sobre la nostra història i el destí que entre tots havíem d'albirar i estimular.

No era gens fàcil aleshores la tasca per les dificultats polítiques que tenien prou retallada l'expressió més natural del poble de les Illes. Però els responsables de **LLUC** fins aleshores i els qui n'assumiren la càrrega, foren ben conscients que l'Església de Mallorca —i ens referim sobretot als primers— havia d'oferir a tot un poble l'avinentosa de conrar el seu patrimoni inalienable i que el nostre poble, expoliat i humiliat en la seva ànima colectiva, bé es mereixia una publicació periòdica que li retornàs la dignitat de la paraula i la llum per saber i per esser el que realment ha estat i és.

Aquest premi Ciutat de Palma 1978 de les Lletres Mallorquines ve a esser recordatori i

editorial

guardó de la tasca realitzada per **LLUC** en el desè aniversari de la seva època nova.

També aquest premi ens ha animat a superar una crisi, fonamentalment econòmica, que estam suportant. Ja deveu saber que àdhuc s'havia parlat de desaparició almenys momentània. El premi ens obliga a continuar. Si bé, per enguany, **LLUC** sortirà cada dos mesos; publicarem sis números, en lloc d'onze, si bé augmentarem el nombre de planes. La penúria econòmica que ofega les publicacions periòdiques, i més feixugament les escrites en la nostra llengua, ens ha obligat quasi a migpartir la nostra presència. Esperem que només sigui per enguany; perquè estam decidits a aparèixer cada mes tan bon punt les dificultats econòmiques desapareguin o s'allegerin.

No podem acabar sense demanar, una vegada més, la col·laboració responsable amb la subscripció de persones i entitats i el mecenatge, desinteressat individualment i ben interessat en la pervivència de l'única revista en català de les Illes. Hem de lamentar que aquest mecenatge sovint ens hagi mancat: és una altra de les limitacions que aclaparen la nostra cultura.

Si augmenten les subscripcions, si creix el mecenatge de la publicitat, si hi ha més gent disposada a col·laborar amb escrits valuosos a la nostra revista, tindrem aleshores la satisfacció d'haver conservat per al nostre poble un element personalitzador indispensable i, per ara, insubstituïble.

El grup actual dels xuetes mallorquins

per Eva i Juan Laub

Fa uns anys dos antropòlegs argentins, els esposos Juan i Eva Laub, vingueren a Mallorca per realitzar una enquesta-estudi sobre el fet xueta **avui** entre nosaltres. Tingueren nombrosíssims contactes, trespicaren Ciutat i els pobles, feren un caramull d'enquestes als «del carrer» i als altres, es documentaren àmpliament en bibliografia i en material viu. De llavors ençà, endemés de viatjar molt per Africa i realitzar altres treballs, han escrit, com a resultat del seu treball antropològic, un llibre **El mito triunfante. El mundo de los chuetas mallorquines** que, segons em deien els Laub en carta de 22 del mes de gener d'enguany, editarà la Universitat de Madrid. Juntament amb la carta, escrita a Niamey (Níger), m'enviaven els folis del primer capítol: **El grup actual**, del llibre. Em deien que l'oferien a la revista **LLUC** per si el volia traduir i publicar en part o en extracte. He fet això últim. Us don també els altres títols dels quinze capítols que ha de tenir el llibre: **L'hàbitat, Ocupacions i llur importància econòmica, Diferenciacions socials, Aspectes de la discriminació religiosa, Matrimonis mixtes, El clan, Els nins, Relacions socials: de festeig i turisme, comercials, quotidianes o d'amistat; Valors; Mallorca antiga, Etnocentrisme: antiguitat i puresa, Inestabilitat, baptisme i Inquisició, Mite i contramite, Reflexions finals**. Presenta també bibliografia i gràfics. En la seva carta em diuen que el llibre inclourà estadístiques sobre les tendències endogàmiques del grup.

LLUC està satisfet d'oferir als seus lectors la primícia d'un treball interessantíssim sobre una qüestió sempre apassionant i que ha marcat profundament la convivència històrica del nostre poble.—**PERE LLABRÉS**.

Hem definit el «grup» com el conjunt dels mallorquins que tenen els dos, o un, llinatges dels **quinze** considerats com a **xuetes**, nom derivat del català «jueu», i no de «xuia» com vol l'opinió popular. Aquest nom ja apareix en 1688 en actes de la Inquisició en el sentit de jueus conversos.

També se'ls anomena amb derivats o augmentatius o diminutius de «xueta» o amb locucions que al·ludeixen a la passió de Crist.

Sovint el llinatge se sol dissimular o s'empra només el **malnom**, que ordinàriament no té res a veure amb la qüestió racial —encara que alguns no siguin gens agradosos—, però el veïnat sap qui ho és i qui no ho és. Fora de l'abast del coneixement mutu i directe, el llinatge és decisiu, com ho és també en gran mesura l'ocupació **d'argenter** i de **marxant** en èpoques recents, o bé anteriorment la de botiguer de comestibles o compra-venda de ferramella i trastos vells.

No s'estila cap tipus d'indagació directa que violi el tabú respectiu encara que pot ocórrer que l'integrand del «grup» declari la seva «condició» espontàniament, prenent el to de broma per tal de descarregar l'ambient i preparar un cordial apropament.

El llibre de Miquel Forteza

L'any 1966 aparegué la primera edició del llibre de Miquel Forteza, «Els

descendents dels jueus conversos», que donà la llista «compromesa» dels llinatges de processats per la Inquisició, però no inclosos en el «grup» dels quinze. Una anècdota ens revela la situació crítica que creà. Poc després de sortir el llibre, entra una client antiga a una carnisseria, la madona de la qual era xueta. La madona rep la

client amb una bona rialleta i li diu: «He llegit que tu eres xueta». Respon l'altra: «Des de quan ho saps?». «Des de despushair», li contesta. «Idò, mira —li diu la client—, jo fa trenta anys que sé que tu ho ets, i no t'ho he dit mai».

L'obra de M. Forteza tingué molt d'èxit, circulà de casa en casa i tot-

Plat de sopar hebreu
(Museu de Lluc)

hom cercava amb angúnia a veure si el seu llinatge, o el d'un parent o gent coneguda, hi era inclòs. Un jove es presentà a casa seva dient: «Idò sembla que també hi som nosaltres». En el cas de breguetes entre parents i amics, d'un oncle orgullós o una tia avara, si el seu llinatge figurava entre els «fora de tota sospita» d'abans, podia esdevenir que qualcú li enviàs anònimament el llibre amb aquests mots de dedicatòria o uns de semblans: «Ara s'entén», o «Pareix que vosaltres també ho sou», tal com ens han contat.

L'esclafit, però, es va apagar prest i l'extensió de la «taca» no va floclar amb efectes directes i visibles.

Avui la reacció de les persones de «llinatges insospitats» és diferent segons llur nivell cultural. La gent culta sol tenir aquesta resposta: «Sembla que sí però no és segur; el nostre nom és a les llistes i és jueu com el de la majoria de mallorquins». En prosseguir la conversa, parlaran d'«ells, els xuets» i donaran a entendre que «jo som persona liberal, estic a l'altura de l'època i no don cap importància a tenir sang jueva o no i, encara que en tingués, això de cap manera em fa xueta i a Mallorca ningú em prendrà com a tal. Els xuets són una classe ben definida, se'ls nota en llur aspecte i forma de ser, són coneguts de tot-hom i no tenc res a veure amb ells».

Les persones de llinatge «insospitat» amb certa cultura no comenten llur situació, però expliquen a voler les característiques «xuets» amb un regust de compassió paternal i amb expressions xocants per indicar la seva fam de doblers, el comportament exagerat, reaccions davant l'insult, etc. deixant ben clar que són gent «prou diferent, però com tots nosaltres» (sic).

Un personatge de nivell social alt conta així la reacció de persones humils afectades pel llibre de Forteza. Resulta que ell havia participat en la polèmica que en sorgí publicant un article on explicava el seu punt de vista. Als pocs dies rebé la carta d'una dona d'edat, pagesa, que li demanà que continuàs la seva tasca i així quedaria provat que el llinatge de la seva família —que figurava a les llistes «noves»— mai havia estat tacat de sang jueva; i li ofería els seus estalvis, malgrat la seva pobresa, per contribuir a les despeses de la investigació.

Qui és xueta? «La preocupació»

Ja hem assenyalat com és d'obscura la realitat dels «llinatges» i la «mècnica» intencional o fortuita, o la interrelació d'ambdues coses, per localitzar el «problema» actualment. Hi haurà d'haver altres estudis històrics per aclarir els fets, la integració dels

convertos, les relacions entre els grups i entre descendents de convertos i les autoritats centrals, locals i la Inquisició.

Per al present estudi fou necessari recollir els conceptes «generalment acceptats» i a bastament repetits per tal de configurar l'estructura conceptual del moment pel que fa el «tema». Ens interessava tant o més la distorsió i la desviació, quan podíem certificar-les, que la divulgació del fet històric en si.

Resulta que és xueta aquell que és considerat com a tal per la societat coetània, sense que pugui intervenir ni tenguí efecte comprovació genealògica alguna sobre els graus, o la inexistència neta, de consanguinitat amb estirps jueves.

«Aquest, que en té els dos llinatges, no té res de xueta», se sent dir, però també: «Miri aquest que no ho és, però és més xueta que cap de la plateria», així com aquesta exteriorització entremetida: «El Sr. X, que va ser un alt funcionari de Ciutat, era xueta pels dos llinatges, però no en tenia res, de xueta; era tot un senyor», la qual cosa reflectia segurament la integració «correcta» del personatge esmentat en l'escala dels valors vigents per als qui «no ho són».

El terme més corrent que defineix l'antagonisme entre el no-grup (no xuets) i el «grup» és la «preocupa-

Ja està publicat i a la venda el tom primer de la
FLORA DE MALLORCA, del P. Francesc Bonafè.
 Comença la publicació, en fascicles, del tom segon.

Ha sortit també el n.º 2 dels Manuals
d'Introducció a la Naturalesa, titulat
ELS AUCELLS DE LES BALEARS, per Joan Mayol

Són publicacions de l'EDITORIAL MOLL

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5. Palma.

ció», expressió certament curiosa i anacrònica per quant denota tenir prejudicis «racials» contra els descendents de jueus i practicar, de fet o paraula, la discriminació envers aquesta «classe». Aquest terme fou usat per Tarongí i altres autors del segle XIX i sembla que fou incorporat per la seva manca d'oberta agressivitat i la seva lleugera ironia, la seva àmplia aplicabilitat així com la seva possible relació amb la «inquietud sobre la puresa religiosa», meta o objectiu original del Sant Ofici.

La generació de 40 anys en endavant es refereix amb una mitja rialla al concepte de «preocupació» i parla en general del «problema», del «tema» o simplement «d'aquest assumpte», o bé esmenta amb picardia algun individu per «preocupat» o per «tenir aquesta preocupació».

«EL PROBLEMA» VIST PEL «GRUP»

A través de les tres generacions del present segle resulta que els integrants del «grup» es comporten de manera heterogènia, segons els seus nivells culturals, econòmico-socials i ideològics i segons llurs manifestacions connexes, tals com la vivenda, professió, diversions i relacions dins les distintes escales de l'estratificació de la comunitat.

Els integrants del «grup» ha adoptat aquestes postures davant la «preocupació»:

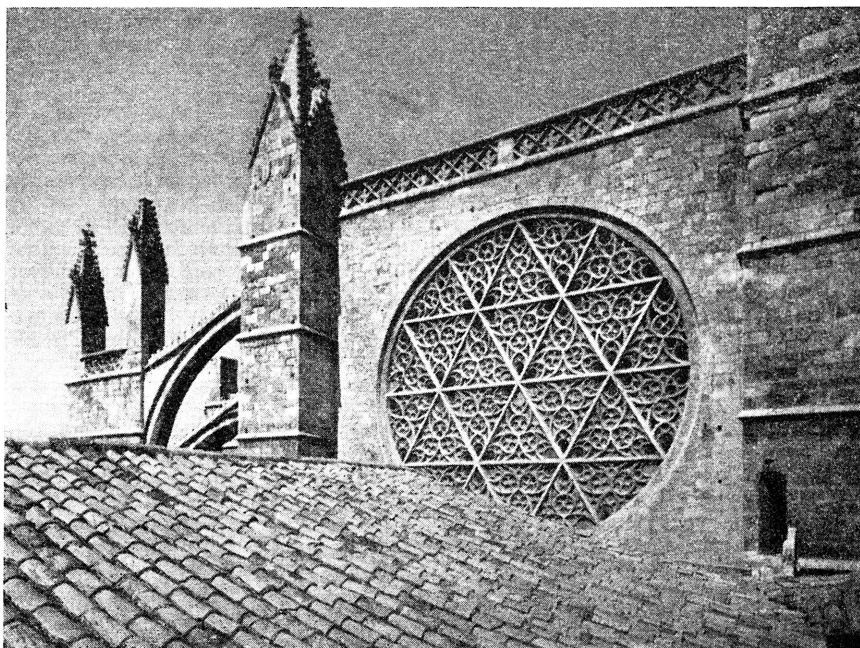
1.—Postura «vergonyant»: defuig el tema, diu que no en sap res, el comenta només amb parents de la pròpia generació, germans o cosins; l'evita amb l'esposa i fills.

2.—Postura arrogant i altiva: agressiva davant «els altres», àdhuc contra els qui se senten «indignes i humiliats» dins el propi «grup». Aprecia la pròpia superioritat intel·lectual, cultural, ètnica, etc.

3.—Postura «activa-estimulant»: consisteix en una lluita callada per estudiar i comprendre per tal d'orientar-se i poder orientar els familiars, sobretot els fills.

La postura vergonyant

La primera postura preval entre les dues generacions majors que maldaren per disfressar almenys un dels dos llinatges, adaptant el llinatge de la muller o un dels ascendents que «no ho són», abreujant el llinatge amb la sola inicial, afegint la preposició «de» amb el nom d'una ciutat, o introduint el «malnom». Un altre mitjà consisteix a emprar noms dobles de sants (Francesc d'Assís, Antoni de Pàdua) per veure si a la fi, per transcripció equivocada, podran alliberar-se del llinatge infamant. A pesar d'ironies, que n'hi ha, generalment els altres respecten el desig implícit de la nova denominació. També hi ha el costum de posar noms de fantasia a establiments, en lloc del «linatge» propi de l'amo.

Claraboia major de la Seu: estrella de David.

Foto de Francesc Llompart al llibre de B. Coll «Catedral de Mallorca» (1977)

Un episodi significatiu sobre el que estam dient. En intentar realitzar un reportatge televisiu sobre «la gent de la calle» un locutor entrà a una botiga del carrer de la Plateria. Demanà a l'amo què opinava sobre el problema xueta. Resposta: «No conec tal cosa». El locutor insisteix: «Però vostè que no és xueta?». Resposta: «No sé què vol dir això. No en sé res».

Quan hom aconsegueix establir comunicació amb aquestes persones, se n'adona de llur dolor per la nafra permanent de la «discriminació», representada per l'insult, passat, present o possible. Aquesta situació els fa prendre consciència de llur «comunitat», que hi ha qualcú que són «els nostres», cosa que aporta una mica de consol, flac i insatisfactori que, per això mateix, es converteix en rancor contra «la seva mateixa gent», que critiquen pel que «tots» se senten obligats a demostrar: vergonya i humilitat exagerada. Per ventura després explicaran llur reticència inicial i llur decisió de sortir del «problema» perquè ho deixi de ser per a ells mateixos i llurs fills, néts i nebots.

Una confessió «vergonyant» d'un vell de la Plateria: «Els parlaré clar: nosaltres som de sang jueva, però renegats». Ens parla llavors de la seva llarga vida, pobresa, de la seva confiança en les pròpies forces de menestral honrat, del seu matrimoni amb una «de fora» molt humil i de les pallisses que havia rebut. «D'allot, pel carrer, no em defensava ni cridava; era covard i menut; em deixava pegar i no deia res. Era lo millor. Si em defensava, era pitjor».

La postura arrogant

L'altra postura, arrogant i altiva, apareix en tots els segments del «grup». Des de la refinada idea de fundar un club només per xuetes, fins a la rèplica a l'insult «Xueto havia de ser», al qual hom respon: «Sí, heu de sebre que al món només hi ha lladres, fills de p. i xuetes. Jo som xueta; triau de la resta allò que més us agradi». Sobre la suposada intenció de M. Forteza d'estendre «la taca» dels implicats, un integrant del grup digué: «Si qualche senyor no xueta té interès en demostrar que és xueta, que ho demostrí, puix jo no tenc el més petit interès que els senyors tals... (llinatges de les «llestes noves») també ho siguin». I afegia: un comte mai s'esforçarà a provar que una altra persona té títols de noblesa.

Un altre exemple. Un personatge conegut a Ciutat s'havia casat amb una dona de la península i per això el segon llinatge del seu fill no era xueta. Anava a un col·legi de monges i el rector, pensant fer-li un favor, a un programa d'una festa on intervenien els alumnes, esmentà amb una simple inicial el primer llinatge del nin. Suposem que el nom complet quedàs així: Francesc P. Castañinos. En llegir el programa, el pare compregué la intenció benvolent del rector, el cridà per telèfon i li digué: «D'ara endavant, li agrairé que no abreugui el meu llinatge, ja que la gent podria pensar que el meu fill nom Pérez».

A una petita ciutat se sol respondre a l'insult: «Qui diu xueta, diu senyor»; o bé atacant: «Més val xueta honrat que lladre publicat».

Altres diuen: «Moltes vegades ni contest. Si arrib a un cantó i peg una frenada al cotxe, qualcú es retgira i em crida «xuetó!», me'n ric, puix ell té el retgiró i jo el cotxe».

Una mare deia a sa filla que li contava com l'havien insultada a l'escola: «Esser xueta val molt, no tothom ho pot esser; jo he hagut de pagar molt per aconseguir-ho». La filla pensà per ella mateixa: «Si ma mare, que és una gran comercianta, decidí pagar molt, això deu valer encara més. Des de llavors pus mai m'he preocupat si qualcú em deia xueta; ans al contrari, em satisfà que em tenguin enveja». La majoria d'aquestes respostes no són corrents a Ciutat. Un jove, que no ho és, parlant dels seus companys d'escola diu: «S'ofenen, es posen vermells i se'n van enfadats».

Aquesta postura arrogant és demostrada en multitud d'anècdotes. Qui braveja de llur «indiscutible superioritat» pel comerç o per l'ascensió econòmica des del no-res, per les humiliacions infligides a aristòcrates orgullosos arruinats, per les obres artístiques o encerts en la vida pública, per la notable aportació de xuetes a les lletres mallorquines, etc. Passen de vegades a esmentar jueus i conversos famosos d'Espanya i altres Estats, collocant Einstein i Freud al cap de la llista dels mundialment famosos. Hom esmenta el poble d'Israel

victoriós i tenaç i la seva simbòlica actitud col·lectiva que trencà injustícies ancestrals davant els ulls astorats del món.

Aquestes afirmacions vigoroses són més freqüents al poble que a la capital, on aquests conceptes són expressats amb més «urbanitat». La superioritat en els pobles pot venir del fet que no hi ha aristòcrates. En el poble es destaca l'avantatjada posició cultural, passada o present, el grau menor d'analfabetisme —avui inexistent a la pràctica— del «grup» i el fet que aquest introduís activitats indispensables a l'illa, com és ara el comerç i l'exportació de fruita. En aquestes referències se subretxa la prudència i correcció observada en els procediments a nivell jurídic o mercantil, així com el prestigi guanyat en els sectors industrials i d'artesanía d'aquest medi rural, conservador i adinerat, però necessitat del complement natural de les branques econòmiques i de serveis. Un comerciant ho expressa així: «El poble ens necessita per treure comptes, per escriure cartes i per dur coses que abans eren desconegudes». Després demostrava la seva admiració pels «senyors» de títols universitaris, però «el treball que cap membre de la família pot interrompre» els ha impedit seguir estudis superiors, però «vostès ja veuen fins on hem arribat».

La postura «intel·lectual»

La tercera postura, adoptada pels qui intenten comprendre la situació del seu grup mitjançant l'estudi, és adoptada per la generació jove. També apareix entre persones majors de les classes altes, particularment entre intel·lectuals que cerquen explicacions racionals del «problema». Una dona de 80 anys ens conta la seva experiència que denota aquest canvi generacional: «Jo no em queix. A pesar de tot, he tingut una vida feliç. No en coneixíem la causa, ens apedregaven, ens insultaven en el col·legi, però només ens preocupàvem de viure. Jo sabia «qualque cosa» per mon pare, però les meves amigues no en sabien res i només jugàvem entre nosaltres. Als nostres néts, sí, això els preocupa avui. Ara hi ha molts de llibres que abans no existien, i se'ls llegeixen tots».

Els joves demanen «explicacions» als investigadors. Ells els posen en contacte amb llurs pares i familiars perquè contini una anècdota, qualche relació curiosa de parentiu i estan contents que finalment es pugui «parlar clar». Els joves volen demostrar que «ja no s'empegueixen» del seu «origen» i molts d'ells fins i tot ostenten estrelles de David, en jotes, anells, collars. Un jove professional ens mostra un gran cendrer en el seu despatx que duu repujat un disseny semblant

Fajas **Reina** CORSETERIA

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

a'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Focolata amb ensaimades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 2116 53

Ciutat

a l'estrella de sis puntes: «El vaig comprar per això. M'agrada».

En algunes cases de gent adinerada hem vist canelobres de set braços, gorres típiques de les sinagogues i una foto de Dayan devora un Sant Crist o la Mare de Déu. A una vitrina d'un colleccionista del «grup» vérem la taula dels deu manaments, feta per ell mateix amb tipus hebreus. En una altra vitrina llegírem la inscripció següent: «Arxiu històric d'en Tal, dedicat al jueu Jesucrist-Déu i Senyor nostre, i als seus sants pares Josep i Maria».

Així, doncs, per tal de superar el sentiment de inferioritat provocat per l'insult discriminador, hom cerca elements que representen glòria i valors indiscutibles.

La classificació que hem fet en tres postures no s'ha d'entendre com una real subdivisió en bàndols, que no existeixen, sinó com elements que es troben combinats i exterioritzats de vegades en una mateixa persona o en un sector generacional coherent. Hem recorregut a aquesta classificació per tal de posar en relleu els tipus de forces contradictòries que incideixen en la presa de consciència enfront d'una situació confusa, però que té una dinàmica pròpia i poderosa.

Solidaritat

La gent que no és del «grup» està convençuda que dins ells hi ha una forta solidaritat, i que tenen un «rabí», no en el sentit d'un cap religiós, sinó un líder, un home influent que els aconsella. Així hom parla de Joan Aguiló (ex-batle de Ciutat); aquest se n'anà a la guerra civil —conta una dona de l'alta societat plamesana— i el rabí fou C. C. J. Aguiló tornà i C. C. no volgué abandonar el càrrec. hi hagué una lluita entre les dues famílies, feren un «sanedrí» i guanyà Aguiló. Però els del «grup» amb qui hem parlat, neguen aquestes històries.

Tornem enrera i tractem de determinar com sorgiren aquests mites de comunitat i rabí. En 1851 Jordi Aguiló fundà la Societat de Beneficència de Sant Vicenç de Paül per als pobres del «grup». Triaren el mateix nom d'una altra societat que excloua la beneficència als xuetes. Entre els homes de la nova societat hi havia els homes més prominents del «grup». Ens diu la néta del fundador: «El meu padrí Jordi Aguiló morí encara jove en 1874. Va ser el primer que donà feina als pobres d'aquesta classe. Fundà la beneficència de S. Vicenç de Paül. El meu fill ara és secretari d'una Beneficència del mateix nom. Ara hi caben tots, ells i nosaltres, però abans no era així... Com que els altres no els donaven feina, els nostres només podien treballar a l'escorxador... Aquí no aprenien res, eren gent molt baixa i es pensaven que no servien per res més. El meu padrí i els altres d'aquesta obra, d'aquesta gent en feren homes ensenyant-los i donant-los col·lo-

cació... Mon pare sempre deia que els nostres eren més llests i aprenien tot el que hom els ensenyava. Me'n record que una dona vingué un dia plorant a ca nostra perquè no l'admetien a cap convent. Mon pare la tranquil·litza i se n'ocupà tot d'una. Escriví una carta al bisbe Campins, però no rebé resposta i després a Lleó XIII, que morí llavors precisament i així tampoc arribà contestació. Mon pare tenia moltes cartes del canonge Tarongí. A la fi mon pare tancà la societat de beneficència i posà fi al costum de sortir els nostres senyors rics per Nadal amb bosses a demanar almoïna per als nostres pobres. Aquí abans venien cada dia els pobres per cercar un pa. Mon pare digué que per evitar més odi contra nosaltres, perquè no hi hagués fronteres, calia tancar la societat».

Sempre hi hagué exponents destacats del «grup» que per llur potència econòmica mantenien relacions amb els polítics influents de l'illa i aconsellaven i ajudaven els qui acudien a ells amb llurs problemes.

A un poble un vell ens contà aquesta anècdota. Un mestre d'escola solia dir «xueto» al fill d'un amic seu. Un dia anà a Ciutat i consultà a un amic, home influent, sobre com podia resoldre aquest assumpte. L'amic l'aconsellà que acudís a un advocat del «grup» que també era alt funcionari del magisteri. Aquest anà al poble amb inspectors que cridaren enèrgicament el mestre a l'ordre.

El carrer de la Plateria
(Foto Mascaró Pasarius)

Forteza conta també com els del «grup» el consultaven.

Actualment han desaparegut aquest tipus de consultes paternals, perquè ja no hi ha problemes forts de «grup» i endemés s'han generalitzat els estudis; també perquè ha desaparegut la concentració en un mateix veïnatge de Ciutat.

Quan es fundà l'Estat d'Israel, el famós literat Estelrich, que fou delegat espanyol a la UNESCO, presentà una proposta a un agrònom de l'aristocràcia del grup. El fill d'aquest professional ens conta: «Estelrich explicà a mon pare que l'Estat d'Israel necessitava gent de la professió d'ell i persones capacitades en general, i que tendria interès que eventualment tot el grup es traslladàs a Israel. Com a norma, Israel exigeix a tot emigrant la religió jueva, però en el cas específic del «grup» faria una excepció. Mon pare consultà amb diversos membres del grup, no sé amb quins, i després refusà la proposta».

No és féu pública la proposta; cap de les persones que hem entrevistat n'havia sentit parlar.

D'aquests relats es dedueix que el grup «dels llinatges» es presenta sense característiques de solidaritat institucionalitzada. Hi ha, això sí, una solidaritat difusa, estimulada o mantinguda a nivell latent, quan sorgeixen perills i pressions externes. En eleccions nacionals, provincials, municipals o gremials, cadascú vota segons el propi criteri. Si se suposa o se sap que

un candidat té «la preocupació», els integrants del «grup» ja voten contra ell. Recordam una recent elecció per a la presidència d'una institució important de Ciutat. El candidat, pocs mesos abans de la votació, publicà a un periòdic un article sobre el «grup» que aquest considerarà despectiu. Quan el president de la comissió de vots, que era del «grup», era a punt de pronunciar el nom de candidat previst, bastà que un altre membre del «grup» li fes un gest recordant-li l'esmentat article. De cop el president nomenà un altre candidat, que fou votat.

Creim que no hi ha cap membre del «grup» que no senti la seva pertinença al «grup». En totes les converses sorgeixen les paraules «els nostres», «és dels nostres», «la nostra gent», o «els del carrer» com diuen els vells de Ciutat encara evocant el seu antic «ghetto». Alguns expressen aquesta pertinença amb orgull, altres amb indiferència o vergonya i, si la neguen, la societat recorre a diverses subtileses per recordar-los-ho.

Aspecte físic

Cal fer referència a l'aspecte físic del grup, perquè «els altres» el consideren com a típic i inconfusible. Segons el nostre parer, en el «grup» no hi ha uniformitat quant al seu aspecte físic. Hem trobat persones amb faccions netament semítiques tant en el «grup» com a la resta de la població; a l'enrevés, hi ha integrants del «grup» que no poden ser identificats com a tals pel seu aspecte físic. Tal volta quan el «grup» era més compacte, als temps de l'endogàmia i veïnatge estricta, es podia advertir una certa uniformitat de trets i característiques comunes en el capteniment o moviments, com encara s'observen avui en alguns nuclis aïllats; però en termes generals no es pot parlar d'un tipus definit i fonamentalment diferenciable

de la resta de la població mallorquina.

Que serveixi d'exemple aquest episodi: a un club esportiu de Ciutat observàvem dos nins que jugaven al tennis: un era petit, prim, de pell i pèl foscs i nas prominent; s'enfadava quan perdia un punt, estava tens i incòmode davant el públic reduït que seguia els seus moviments. L'altre nin era un petit atleta d'aspecte nòrdic, un ros tranquil i angelical, somrient i segur. En finir una etapa del joc, ens hi acostàrem i els demanàrem llurs noms. Sorpresos sabérem que el nin primer duia un dels llinatges més aristocràtics de l'illa i el ros era xueta.

Relacions amb el medi social

En canvi, hom percep una manca d'equilibri generalitzable envers el medi social, que es manifesta en el comportament, segons sembla exaltat o exageradament modern, per estar uns graus per damunt o per davall de les normes vigents de la societat, com veurem als capítols que tracten de les relacions socials. Aquest desequilibri semblaria un resultat de l'escala de valors inculcada segons les antigues tradicions, compostes de records arcaics encara no extingits, però que constitueixen encara un factor de desajustament en la convivència amb els elements aliens al «grup». Aquest desequilibri persistent dona als membres del grup un cert grau d'inseguretat observable i marca no solament el seu comportament sinó tota la seva «Weltanschauung», i és un dels obstacles pes a l'assimilació, puix provoca com a reacció tensions i dubtes que fora del grup presten base renovada per a canalitzar els mites, també tradicionals, inculcats i transmesos de pares a fills.

El fet d'haver format un grup —de característiques avui eminentment cul-

turals— del qual emanen diferències a nivell social, està relacionat amb diversos factors d'índole històrica, la incidència dels quals, variable d'acord amb les èpoques, es reconeix a través dels canvis produïts tant al si del medi de llur convivència com en el seu propi. A la llum de tals canvis intentarem estudiar en els propers capítols els principals entre els factors determinants de l'existència palpable d'aquesta minoria mallorquina.

Eva i Juan Laub

FLOWERS

una pantomima per a Jean Genet

per Gabriel Janer Manila

Sortosament, ha passat per l'escenari de l'Auditori amb la companyia de Lindsay Kemp amb l'espectacle FLOWERS, subtítulat «Una pantomima per a Jean Genet». La propaganda explicava que l'actual grup sorgí ara fa deu anys, tot agrupant artistes del carrer fins que, pel gener del 1974, Flowers era estrenat al Bush Theatre de Londres des d'on començaria un llarg pelegrinatge que els portaria fins a Broadway o fins a Austràlia.

Voldria preguntar-me ara pel significat de les representacions de Flowers en el si de la nostra col·lectivitat. Em demanaria, també, quina explicació pot donar-se al seu èxit. Algú m'ha dit que hi havia molt d'snobisme, d'altres deien: «No deu ser tan bo com asseguren, si ha agradat a tanta gent». També hi ha qui ha sabut veure-hi que, a pesar de tot, alguna cosa ha canviat damunt aquesta terra.

En realitat, el poder comunicatiu de l'espectacle de la companyia de Lindsay Kemp és prodigiós i et deixa corprès des de la primera escena. La màgia, la sordidesa i la fantasia fan d'aquest treball un espectacle bellíssim, fugaç, caricaturesc, lúdic, gairebé increïble. Els diversos escenaris que sorgeixen, des del cementiri de Montmartre a la presó, suggerits amb una delicadesa plena de poesia, d'una poesia lenta, bellíssima, ens aboquen vers l'exercici insubornable de Tànatós: la destrucció. Perquè es tracta, en definitiva, d'una destrucció. Tota la dissecció de la moral tradicional a través de les relacions de la tendresa amb la crueltat, ve a expressar-se mitjançant la còpula entre el barroquisme i el roman-

Divine i l'àngel

ticisme de Kemp. El poeta Genet —poeta d'un món al marge dels valors morals i vigents—, comediant i màrtir, vagabund i legionari, desertor i delinqüent, presidiari i poeta, ha inspirat aquest treball que ens porta irremeiablement vers els orígens de l'espectacle teatral, el joc més vell dels homes, i ens fa comprendre la immensa comunicació del gest, dels jutipiris i dels moviments, de les veus i la música, dels renous i àdhuc de l'olor. Perquè l'olor també pot comunicar uns determinats sentiments i el teatre no se'n pot desentendre. És cert que cada espectador podia trobar-hi les seves pròpies fantasmes, les íntimes i secretes neurosis de la seva ànima. En realitat, no són altra cosa més que les neurosis increïbles del nostre temps. Un

temps fet d'esquizofrènia i de repressió. L'agonia lenta, dolorosa de Divine, que mor, definitivament, en un vòmit de la seva pròpia sang, no és més que l'estampa, la prodigiosa estampa, de la nostra agonía d'homes que acabam de descobrir que els valors morals, amb els quals tractaven de fer-nos combregar, estaven al servei de l'egoisme i no de la llibertat.

Aleshores, tot esdevé pantomima, representació i escarni. Tot esdevé farsa. La farsa terrible de la nostra vida quotidiana. I Lindsay Kemp i els seus han vingut per a recordar-nos-ho. Per a convidar-nos a donar la passa més enllà de nosaltres mateixos, encara que només sigui durant un instant. L'instant meteòric i fugaç que dura l'espectacle.

Els Joglars:

llibertat d'opressió

ELS FETS

N'Albert Boadella, director de la Companyia de Teatre «Els Joglars» està tancat a la presó.

El passat 15 de desembre, en Boadella era citat a prestar declaració al Jutjat Militar de Barcelona, ingressant seguidament a la presó Model pel suposat delictes d'injúries a l'Exèrcit.

El Fiscal sol·licita una condemna de quatre anys i sis mesos per Boadella i tres anys per a cada un dels altres membres del grup, actualment en llibertat provisional. Els esmentats membres dels Joglars són: Miriam de Maeztu, Ferran Rané, Gabriel Renom, Andreu Solsona, i Arnau Villardebó.

El motiu d'aquesta detenció i d'aquest procés és «La Torna», (*) una obra basada en l'execució del súbdit polac Heinz Ches, que va morir agarrat el mateix dia que el militant del M. I. L. Salvador Puig Antich.

L'obra «La Torna», fou sempre representada seguint fidelment el llibre autoritzat (per tots els públics) pel Ministeri de Cultura, el qual no es limità a aprovar-lo sinó que, com és obligatori, delegà un censor de la seva plantilla perquè veiés l'obra completa, la qual cosa féu a Barbastre i per segona vegada a Fraga, en una representació davant del públic, comprovant l'exacta coincidència entre el llibre i la representació.

SOLIDARITAT DELS TREBALLADORS DE L'ESPECTACLE

La reacció dels actors i persones relacionades d'una forma o altra amb el món de l'espectacle no es va fer esperar. Al Saló Diana de Barcelona es consolidà com a Permanent L'Assemblea de Professionals del Teatre.

Va començar la vaga dels teatres, que culminaria amb la vaga general del 22 de desembre, dia en què a Barcelona, tancaren tots els teatres, des d'El Molino al Gran Teatre del Liceu, així com totes les sales de cinema.

Aquesta vaga, punt àlgid d'una setmana de lluita per l'alliberament

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

PERE FONT

13 març - 26 març

d'en Boadella i per la llibertat d'expressió ha tingut repercussions no tan sols a les grans capitals, sinó per tot el llarg i ample del Estat Espanyol.

De les accions dutes a terme a Ciutat de Mallorca, en treim un comunicat aparegut als diaris de l'illa:

Reunida l'Assemblea de treballadors de l'Espectacle, ens solidaritzam amb tot quant moviment es faci per tal d'aconseguir la posta en llibertat d'Albert Boadella, director de la companyia de teatre Els Joglars.

Destacam favorablement l'acció duita a terme davant del Teatre Principal el dia de la seva inauguració, així com la solidaritat obtinguda per part de la Companyia El Retablo que havia d'actuar ahir al mateix Principal, la Companyia de Zori-Santos que devia actuar a l'Auditorium, els grups de Teatre S'Estornell i Drac-Mans, Companyia d'en Xesc Forteza, El Vaixell, La Coordinadora de Músics, el Sindicat Professional Independent de Músics i Artistes de Balears i Maria del Mar Bonet.

Contràriament, hem de manifestar la més enèrgica protesta enfront de la Companyia de Vichy Lusson que ha continuat normalment al Teatre Balear, com si res passàs, les seves actuacions en perjudici de tots els seus companys de professió i en contra de la unitat d'acció.

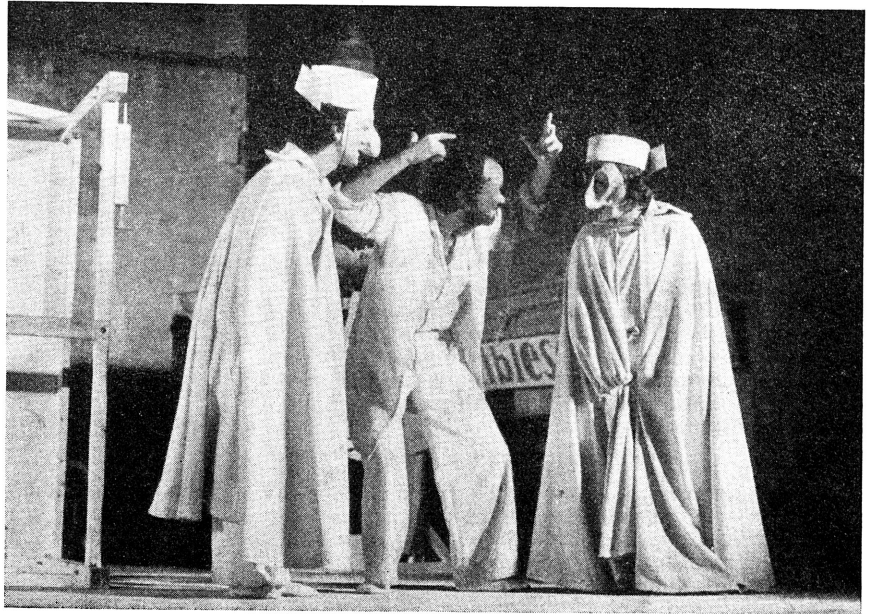
En el capítol internacional, cal destacar les adhesions de grups de Bèlgica, Holanda i Rumania, així com telegrames d'Amnesty International dirigits a Suárez i al Rei. El Sindicat d'actors francesos, secundat per l'Assemblea d'actors dels TNP. El dramaturg anglès Arnold Wesker i una llarguíssima llista...

ALTRES ACCIONS

El darrer comunicat aparegut a Ciutat deia el següent:

«L'Assemblea Permanent de l'Espectacle, després de la setmana de lluita i de la vaga general del dijous 22 de desembre ha decidit tornar al treball i continuar diverses accions amb la seva campanya per la llibertat d'Albert Boadella i el ple exercici de la llibertat d'expressió.

Entrem ara en un període de valoració a l'espera de la resposta de l'autoritat competent als fets plantejats. Els nostres objectius continuen vigents i la mobilització, solidaritat i unió que els professionals de l'espectacle hem establert aquests dies, han de potenciar, a partir d'ara, l'assoliment dels nostres propòsits, començant per l'alliberament del nostre company.»

La representació de «La Torna» a la plaça de Santa Fe de Sa Calatrava, un dilluns de la tardor de 1977

A Barcelona, el Festival per la Llibertat d'Expressió que havia de celebrar-se el dissabte 7 de gener a les nou del vespre al Poble Espanyol, per demanar la llibertat del director d'Els Joglars, Albert Boadella, fou suspès per l'autoritat governativa. El motiu argumental per a la suspensió, fou que la sol·licitud del permís no disposava dels requisits necessaris.

El dia 16 de gener, a Barcelona, es va fer la presentació pública del Comitè de Solidaritat amb els Joglars, organisme que va sorgir al si de l'Assemblea Permanent de l'Espectacle i que es proposa treballar per la llibertat d'Albert Boadella.

En el mateix acte els advocats defensors d'Els Joglars van informar de la situació de la causa i van lliurar un comunicat als mitjans de comunicació.

QUÈ FER?

No hem de creure que el cas d'en Boadella sigui un fet aïllat dins de l'actual procés dit «democràtic», que segueix l'Estat Espanyol; ara bé, és prou eloqüent de les contradiccions internes del sistema i de la no vigència de les antigues institucions.

Perquè:

Quines garanties tenen els Professionals de l'Espectacle de conservar la seva llibertat pel fet d'aconseguir un visat de censura per un determinat espectacle?

I: té realment, res que veure la projecció de pel·lícules fins ara prohibides (Emmanuelles i darrers

Tangos), amb la vertadera llibertat d'expressió?

I... ens podríem estendre fins a l'infinit amb les nostres preguntes sense resposta. Ara per ara, són quasi bé vint anys de reclusió les peticions de qualificació fiscal en el Judici Militar que se segueix contra els membres de «Els Joglars» pel pressumpte delictes d'injúries a les Forces Armades.

PEP GÓMEZ

(*) A Ciutat de Mallorca s'estrenà «La Torna» a la Sala Mozart, al mes d'octubre. També es va fer una representació a Sa Calatrava, a la Plaça de Santa Fe.

Aurora Picornell (1910-1937)

Publicam les paraules que el nostre col·laborador, Antoni Serra, pronuncià al cementiri de Porreres, dia 8 de gener de 1978, amb motiu de l'homenatge a N'Aurora Picornell. En reproduïm el text íntegre, lleugerament ampliat.

Les dictadures, a causa de la paràlisi repressiva que generen, obliden un factor important, que acaba essent decisiu: que la història, més prest o més tard, imposa sempre el rigor de la veritat. Així va gestant-se el gran fracàs de les ideologies que creuen primer en la dialèctica de la violència que en el diàleg.

Remarquem, a més, que la història no la fan just unes classes socials concretes, les que detenten el poder i pretenen d'institucionalitzar el fet històric a través del seus escriptors oficials i des d'una òptica restrictiva. La història no és, evidentment, el monopoli d'una èlite social, sinó la conseqüència de la lluita col·lectiva per aconseguir nous espais de llibertat i de justícia.

Per això mateix i no per altres raons que podrien semblar ambigües, som aquí, entre vosaltres, per a reivindicar la figura d'Aurora Picornell. Perquè ella, com a lluitadora de la classe obrera, com a dirigent polític que tengué l'honoradesa i la llibertat com a nord, forma part de la nostra història contemporània que necessitam recobrar, perquè ens ha estat amagada durant aquests anys de tenebres franquistes.

A N'Aurora Picornell, l'havien condemnada no solament a una mort ignominiosa, sinó a la fredor del silenci. L'havien esborrada de la realitat. Però, la confabulació del silenci no ha obtingut el resultats que els botxins desitjaven, perquè la lluita de n'Aurora és recordada ara per tots nosaltres, perquè va ésser i és encara la lluita de les classes populars contra l'opressió i l'explotació.

Ella va morir, un assassinat absurd i arbitrari com molts altres que havia de patir el nostre poble, en aquest cementiri de Porreres, dia 5 de gener de 1937. Juntament amb N'Aurora moriren també aquí Na Catalina Flaquer i Na Maria i N'Antònia Pascual Flaquer. No és la nostra intenció reviure històries truculentes. El propòsit és un altre: cridar l'atenció —ara que hem començat a conquistar una perspectiva de futur— sobre la necessitat inajornable de recobrar el passat, superant temors i recels. I encara que som conscients de la militància exemplar i inqüestionable de N'Aurora Picornell, creim que avui no és tan sols patrimoni d'un partit, sinó la materialització d'una realitat social i política del nostre poble. D'un poble que reprèn la tasca de retrobar-se, com va quedar patent dia 29 d'octubre passat, Diada per l'Autonomia, i com abans havien expressat els partits polítics signant el Pacte Autonòmic.

N'Aurora Picornell va ésser, com he assenyalat abans, una militant de partit que dedicà la seva vida a l'acció. D'ella no hem trobat gran formulacions teòriques, sinó proves constants de la seva capacitat de fer efectiva la praxi comunista en el sectors de la societat mallorquina que més coneixia: les classes populars. Tenim constància que participà al míting de

la Casa del Poble (desembre de 1931) i que recorregué Menorca per a consolidar el partit a l'illa germana. En el mes de març del mateix any del desastre, 1936, ocupà la presidència efectiva d'un ple regional del PC, la presidència d'honor del qual era ocupada per Antoni Gramsci, Thaelmann «i tots els antifeixistes presos o perseguits», segons escriu Pere Gabriel al seu llibre **El moviment obrer a Mallorca**. Crec, doncs, que és inqüestionable la lluita de N'Aurora per les classes populars, per la classe obrera. Ens diran, tal volta, que la cosa no és tan clara com ara això. O que reivindicar la figura d'Aurora Picornell des d'un caire nacionalitari és símptoma d'oportunisme flagrant. Seria absurd afirmar rotundament que Aurora Picornell va ésser una nacionalista. De la mateixa manera que ho seria, si diguéssim això de Llorenç Bisbal o d'altres dirigents obrers. Seria, si fa no fa, entrar en el joc, que sempre he denunciat, de la deformació històrica. Però no veig per què no podem considerar que la praxi d'Aurora Picornell es desenvolupava dins el marc nacional de Mallorca. Era nacionalista per això, no perquè tengués teories al respecte. Rafael Ribó diu a **Aproximació metodològica al fet nacional** que «la mateixa classe obrera és nacional, en el sentit que es mou i desenvolupa en un determinat ambient històric, en una estructura nacional que caracteritza la formació social». Ella, doncs, en el sentit expressat per Ribó, era nacionalista sense tenir-ne una consciència definida de la qüestió nacional.

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Per això mateix voldria aclarir que els que som nacionalistes no necessitem arraconar les figures de la nostra realitat sòcio-política que, per una o altra raó, no es plantejaren la nacionalitat de les illes, sinó que lluitaren per les classes populars mallorquines. No volem desvetllar una part del silenci. No volem recobrar bocins de la història, com fins ara hem estat fent, sinó que en volem un recobriment total, tant rigorós com sigui possible. Les veritats a mitges no destrien senyes d'identitat, sinó que més aviat les emboiren i són en bona mesura ferment de frustracions i d'odis paralitzadors.

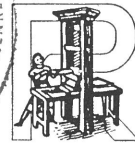
Per això mateix, caldria remarcar que actualitzar la figura de N'Aurora Picornell és rompre la cortina de boires imposades; representa qüestionar els anacronismes i els criteris amb què ha estat jutjat sovint el modus de comportament de la societat mallorquina i, al capdavant, contribuir d'alguna manera a la nova percepció de la realitat que tots necessitem per a canviar-la. Parlar de N'Aurora Picornell m'obliga també —i és una obligació assumida voluntàriament, sense cap intenció polèmica— a referir-me a qui va esser el seu company, Heriberto Quiñones. Aquest home és avui una figura discutida, sobre la qual hi ha molts de punts obscurs —entre d'altres, el seu origen i la seva procedència—, però que, a causa de la importància que tengué —va esser el màxim dirigent comunista a l'illa—, exigeix un estudi aprofundit i aclaridor. Sembla que tengué un pes essencial a la publicació de «Nuestra Palabra». També està per aclarir la participació que tengué a la catalanització del nom: «Nostra Paraula», quan l'òrgan del comitè regional del PCE continuà editant-se a Menorca, aleshores encara republicana. Quiñones, quan la guerra ja havia acabat —a començaments dels quaranta—, fou executat, després de ser torturat, a Madrid. Abans d'això i després, una llosa de silenci li ha caigut damunt. La novel·la de Jorge Semprún, *Autobiografía de Federico Sánchez*, en facilita una breu referència.

De fet, però, Aurora Picornell i Heriberto Quiñones, el seu company, compartiren la lluita, la vida, les mateixes idees i, fins i tot, un destí tràgic. Crec que hi ha moltes de raons perquè la reivindicació d'un comporti la de l'altre.

Si en el present la lluita d'Aurora Picornell té un sentit, una vigència i fins i tot una projecció de futur, és perquè s'arrelava fortament a les realitats de la seva època i, en concret, a les de la classe treballadora. Per això va esser víctima de la repressió. Com ho varen esser N'Alexandre Jaume, N'Emili Darder, En Joan Mas i Verd, En Joan Alemany. També per aquesta mateixa causa havien de ser empresonats i hagueren de viure amb dignitat i serenitat política exemplars els anys pitjors del franquisme gent com N'Andreu Crespí, En Guillem Gayà, En Miquel Angel Colomar i tants d'altres, lluitadors anònims de la llibertat i de la democràcia republicana.

Ara, s'han complit quaranta-un anys d'aquella mort. Però ja he dit que no som aquí per a commemorar una mort, sinó per a reivindicar el sentit d'una lluita. Una lluita que ha tengut continuïtat en els obrers, en els pagesos, en els estudiants, en els intel·lectuals i en els professionals, conscients que ha arribat l'hora d'exercir la llibertat plena, la democràcia plena a partir de nosaltres mateixos. Aquesta, crec que és la raó última de l'homenatge que retem avui a N'Aurora Picornell: poder dir que la seva mort no ha estat estèril, que no s'ha perdut en la nit del temps, perquè el nostre poble ja no vol esser espectador de la política dels altres, sinó que vol assumir, amb responsabilitat absoluta, la participació en la vida pública.

Antoni SERRA

TALLER GRÀFIC RAMON

(ex - Impremta Sagrats Cors)

**Una impremta
per a la nostra cultura**

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

La mort d'Aurora Picornell: una veritat crua

Amb motiu de complir-se el quaranta-u aniversari de l'afusellament d'Aurora Picornell, Antoni Serra i Francesca Bosch parlaren d'ella al cementiri de Porreres, indret on succeí la malifeta. Es dispositaren rams de flors sobre la terra que havia recollit la seva sang calenta i el cant de La Internacional s'esbandí per uns paratges, altre temps acostumats a sentir el retruny de les ametralladores. De llavors ençà han passat quaranta anys irrecuperables. Tenc entre les mans un recordatori de la mort d'Aurora, editat per l'Agrupació de Dones del Centre Comunista amb motiu de l'homenatge. Hi surt retratada ella, Aurora, cabells negres i un somriure nostàlgic, i dues dones més; dues germanes anomenades les roges d'El Molinar. Hi ha un altre marc sense fotografia. Correspon a la mare d'aquestes dues al·lotes que apareixen lluint un físic exuberant, també afusellada amb elles el mateix vespre del cinc de gener. Bona festivitat dels Reis, punyeta! A un dels assassins li deixaren dins la sabata els sostenidors d'Aurora, car l'endemà els mostrava a tot aquell que els volgués veure. Va esser el seu trofeu de guerra. La credencial indiscutible d'esser un assassí. Però deixem-ho estar. Tornem al que parlàvem. Si les informacions que m'han arribat són certes, encara manca un nom per afegir a la llista del recordatori. Jo el desconec, però sé que pertanyia a una dona menorquina. Ignor per quines circumstàncies recalà a Mallorca, però el devut de juliol la sorprenqué entre nosaltres i hi quedà presa amb pany i clau.

He escrit que tenia entre les mans el recordatori. Mirava els retrats. Tendesc a embadalir-me davant un retrat. Tal volta m'envaeix un inconfessable sentiment de melangia. Una mica tan sols, m'aprés a confessar-ho, perquè de seguida m'acudeix al record Bécquer i no voldria veure'm acusat de covar una enyoradissa cursileria. En tot cas, veient els retrats de les dones afusellades em reviu un sentiment de ràbia. Té poc de cursi. I molt d'humà. De les cinc que foren assassinades, sols conec la vida d'Aurora. I a retalls. Malgrat el silenci ignominios que pesà sobre el seu nom, ha pogut sobreviure dins els cervells closos d'antics companys i ha sorgit, de tard en tard, com un xiuxiueig a les converses clandestines.

Aurora Picornell. Un nom. Una vida destrossada com la de tants d'altres. Vull dir que sempre he sentit curiositat per la trajectòria humana d'Aurora i aquesta circumstància m'empenyé a inquirir a un i altre detalls d'ella. I poc a poc, com si es tractàs de muntar un trencaclosques, vaig aconseguir recopilar diferents passatges de la seva vida. I em creguin, si és apassionant fer sorgir un personatge de ficció, molt més ho és veure com agafa forma de realitat allò que ha estat realitat. Com era Aurora? Petita i alegre. Morena i agradable. Bella, segons el parer de molts que la conegueren. Què li agradava cantar a Aurora?. La Internacional. No en mancava d'altra! i també les cançons andalusses. Les compostes per Quintero, per exemple, i totes aquelles que suposaven una còpia populatxera del romancer lorquíà. Fou un trebolí de força, d'entusiasme. Servesqui de mostra un botó: tot i que estava convençuda que seria assassinada, aprenia el francès a la presó. L'hi ensenyava una republicana rica, Maria Lluïssa Marqués, amb la qual la uní una curta però forta amistat. Un dia els cellers prohibiren les lliçons. Per què havia d'aprendre Aurora, si, tanmateix, el seu rellotge havia començat a comptar cap enrera?. Dos anys abans, però, quan la revolució del dèset li bullia a les venes, compartí idees i alcova —Visca l'amor!— amb Quiñones, un dels teòrics més interessants del comunisme illenc, que morí afusellat a Madrid, tot just quan acabava d'arribar-hi Machin per tal d'ensucrar-nos la postguerra. Tingué una filla, Aurora. S'anomenava Octubrina, en homenatge a la revolució d'octubre i a l'internacionalisme proletari que li encenia les galtes de goig sols d'anomenar-lo. Fou idealista i revolucionària. Fou, en definitiva, carn d'escorxador. La seva mort la trobarem lògica si aplicam Lenin: respon a l'anàlisi concreta d'una situació concreta. La Mallorca caciquil no estava gens ni mica disposada a permetre segons quins platejaments esquerrans. I no els va permetre. Destrossà el cervell de tres-cents mil mallorquins i la vida de cinc mil. Entre aquestes, la d'Aurora.

La veritat és així de crua. I de repugnant.

LLORENÇ CAPELLA

Edicions litúrgiques per a les Illes

Una tasca eclesial i cultural

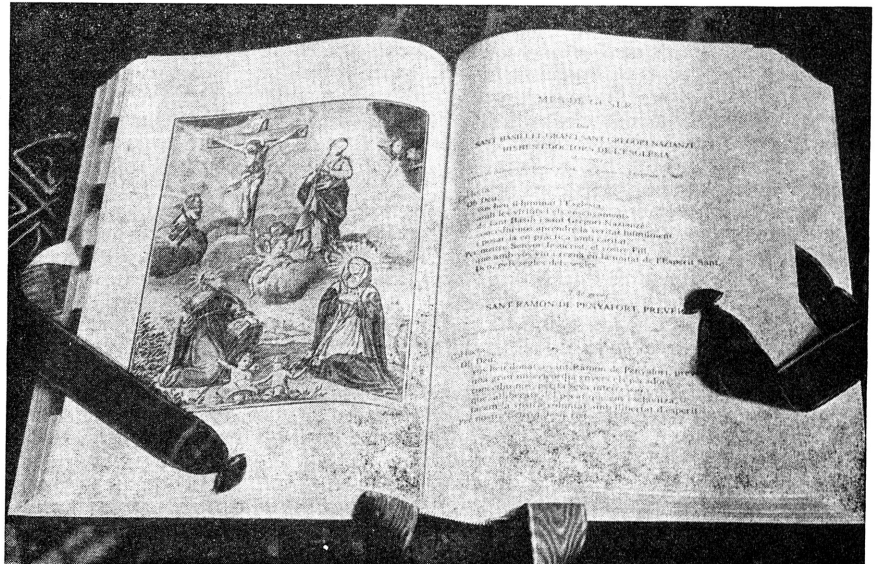
Per cap d'any les esglésies de Mallorca, Menorca i Eivissa estrenaren en els seus altars el MISSAL ROMA. Aquesta edició ve a culminar les publicacions litúrgiques que la Comissió diocesana de Litúrgia de Mallorca ha anat fent des de 1966 per tal d'introduir la nostra llengua en les celebracions sacramentals. Aprofitam aquesta avinentesa perquè el lector de LLUC coneguin les vicissituds i avenços d'aquesta tasca editorial que, per una banda, ha arrelat a la nostra terra l'expressió cultural de les Esglésies de les Illes i, per altra, ha contribuït decisivament a difondre i enaltir l'ús de la nostra llengua en el poble illenc.

LES LLENGÜES VERNACLES AL CONCILI

Dia 5 de desembre de 1963 Pau VI promulgà la primera Constitució, obra del Concili Vaticà II, que Joan XXIII havia convocat l'any 1959 i que havia obert les sessions dia 11 d'octubre de 1962. Aquest primer document del Concili anava encapçalat per les paraules «Sacrosanctum Concilium», i tractava sobre la Sagrada Litúrgia.

En l'article 36, 2, en l'apartat C: «Normes provinents de la naturalesa didàctica i pastoral de la litúrgia», s'obren les portes de les celebracions litúrgiques a les «llengües vernacles»: «se'ls podrà concedir una major amplitud sobretot en les lectures i monicions, en algunes oracions i càntics, d'acord amb les normes...». Tot seguit afirma que les Conferències territorials hauran de decidir sobre el fet i la manera d'usar la llengua vernacle, i aprovar la traducció del text llatí a la llengua vernacle. Un document posterior («Motu proprio» de 25.1.1964) establí que les aprovacions dels textos vernacles havien de ser confirmades per la Santa Seu.

Quant a l'extensió de l'ús del vernacle en la Litúrgia, la Constitució conciliar no era gaire agosarada. Això sí, no deixava tancada cap porta, però no les obria de pint en ample, com després s'ha esdevingut. Com a mostra,

El «Missal romà», culminació de les edicions litúrgiques per a les Illes.

(Foto Cosme Vives)

es pot llegir l'article 54 del capítol II, sobre l'Eucaristia, del qual era relator el bisbe de Mallorca, Dr. Jesús Enciso, que estableix que la llengua vernacle es podrà usar a les misses celebrades amb poble «particularment en les lectures i en l'oració comú i, segons les circumstàncies locals, també en les parts que toquen al poble».

De fet, abans del Concili, el clam per la Litúrgia en la llengua del poble s'havia deixat sentir amplament. Sobretot per bisbes i feels d'Amèrica llatina. També a França i Alemanya els episcopats eren més sensibles a la

qüestió. No així a Espanya on la jerarquia seguia molt aferrada al llatí i vetlava contra possibles «abusos» d'introducció del castellà o de les llengües «regionals» en celebracions litúrgiques. Un professor de la Gregoriana em digué que el mateix bisbe Enciso, en les discussions de la Comissió litúrgica conciliar sobre l'esmentat capítol de l'Eucaristia, defensava el llatí com si fos la llengua del cel (!).

Cal destacar aiximateix el qualificatiu de «vernacle», donat a les llengües que s'havien d'introduir en la Litúrgia. Sembla que Mons. Manuel Bonet, ca-

**l'Església
nostra**

talà, de la Comissió conciliar de Litúrgia, fou el «padrí» d'aquest qualificatiu per tal d'evitar-ne qualsevol altre que, un indret determinat, pogués bandejar la llengua pròpia del poble a favor de la «nacional» o estatal.

Va ser la primera Instrucció del «Consilium» per a aplicar la Constitució de Litúrgia, de dia 26 de setembre de 1964, que donà definitivament l'entrada a les llengües vernacles. Assenyalà el primer diumenge de Quaresma de 1965 (7 de març) per estrenar el vernacle a la Litúrgia. A Espanya des del 1 de gener d'aquell any ja s'hi feien les lectures bíbliques de la Missa. Dia 7 de març s'hi va fer tota la missa, fora del prefaci i cànon, i pregàries privades del sacerdot; i també la Unció dels malalts i el baptisme d'infants.

El que aleshores es va traduir foren els llibres pre-conciliaris naturalment; fonamentalment el Missal de Sant Pius V i el Ritual de Pau V. Més endavant vindrien els llibres reformats segons el Concili Vaticà II i promulgats per Pau VI.

A MALLORCA: UN COMENÇAMENT PENÓS

En aquell temps Mallorca tenia seu vacant. El bisbe Enciso era mort dia 21 de setembre de 1964. Menorca encara era regida pel bisbe Pasqual, molt envellit. Mons. Francesc Planas era bisbe d'Eivissa.

Francesc de B. Moll ha descrit en el volum segon de les seves memòries la decepció dels primers moments entre els «mallorquinistes» (1).

De fet dia 7 de març de 1965 Mallorca es trobà sense textos litúrgics en mallorquí, vàlids perquè la majoria d'esglésies pogués passar del llatí al que fins aleshores s'havia considerat el «vernacle». Pràcticament totes les parròquies començaren a dir misses en castellà, fora de comptadíssimes excepcions: Felanitx, Sa Pobla, Muro, Costitx...

Aquests utilitzaren els textos catalans del Principat. Montserrat i Foment de Pietat havien editat els seus missals i els dos rituals que es podien dir en català. Però cal tenir present que els bisbes catalans, i la Comissió creada (o tolerada només per alguns) per a les versions al català no tingueren cap contacte, en un primer moment, amb els bisbats de les Illes.

Ja he parlat a LLUC (2) d'unes gestions que vaig fer pel gener de 1965 a Roma, prop de Mons. Bugnini, secretari del «Consilium» de Litúrgia, per ordre del Vicari Capitular, Francesc Payeras, que no donaren resultat no per culpa de la Santa Seu, que estava disposada a acceptar el que els bisbes de les Illes proposassin, sinó per abandonament d'aquesta causa poc temps després. Es va decidir esperar el bisbe nou de Mallorca.

Hem de confessar que aquella travessada de 1965 causà un mal incalculable

a la normalització de la nostra llengua en la vida de l'Església, «vacunà» moltes parròquies, capellans i feels contra el mallorquí a la Litúrgia i significà el moment de tocar fons en l'abandó de la llengua pròpia per part de la nostra Església, crisi iniciada pels anys 50 i de la qual no se'n sortí fins aquesta dècada dels 70.

PRIMERS SÍMPTOMES DE RECOBRAMENT

El bisbe Rafael Alvarez Lara, nomenat per Mallorca el 24 de març de 1965, es trobà amb el problema del vernacle a la Litúrgia. Ell no hi entenia gaire, rebia pressions d'ambdós costats (hi hagué mallorquins «beatos» que li escriviren que per res del món admetés la nostra llengua a la Litúrgia), però a la fi deixà fer.

Per l'estiu de 1965 es va reunir el II Congrés de Litúrgia a Montserrat, on Francesc de B. Moll tingué una ponència sobre la introducció de la nostra llengua a les celebracions litúrgiques de les Illes. Ja començà a donar solucions (3).

L'any 1966 En Francesc de B. Moll i jo fôrem nomenats membres de la Comissió interdiocesana de versions litúrgiques al català i començarem a tenir els primers contactes a Barcelona per tal d'iniciar les publicacions litúrgiques per a les Illes. L'entesa i col·laboració, en tots els sentits, entre nosaltres i la Comissió de versions i els editors (Montserrat i Foment de Pietat) ha ajudat en tot moment la nostra tasca. També a la nostra diòcesi es va renovar la Comissió de Litúrgia, que prengué com un dels seus objectius prioritaris solucionar aquest problema greu. Convé dir que el Vicari Capitular Payeras havia nomenat una Comissió en 1965, però va ser completament ineficax, no per culpa certament de Miquel Gayà que n'era membre i que va escriure coratjosament sobre el tema un article a «Ponent» (4).

Començarem la nostra tasca amb uns contactes amb menorquins i eivissencs. De fet a Menorca tenien alguna cosa publicada i adaptada del català, promoguda pel bisbe Pasqual. La primera reunió dels representants dels bisbats de Mallorca, Menorca i Eivissa arribà a redactar un «Ordinari de la Missa» adaptat del català al llenguatge parlat a les Illes, que fou publicat al B.O. del nostre bisbat pel desembre de 1966, i decidí la publicació en fascicles del Missal de Montserrat, en una mida adient a la seva utilització a l'altar. Pel novembre de 1966 ja s'imprimia el primer fascicle. L'obra s'acabà dia 30 d'octubre de 1967. També el mateix 1966 s'estamparen fulls amb les respostes dels feels a la missa i progressivament moltes parròquies anaren canviant de llengua «vernacla» (!).

Una altra passa important va ser la publicació del «Ritual dels sagraments», que fou la primera edició

de les Illes que s'aprofità de la composició de linotípia de l'edició catalana pel Principat (1966). Amb aquest sistema es va estampar el cànon romà (1967) que s'enquadernà amb el Missal esmentat.

ELS CRITERIS LINGÜÍSTICS

Francesc de B. Moll des del principi ha senyalat la pauta i criteris de l'adaptació de les versions catalanes al llenguatge parlat de les Illes. Certament no podíem trobar un mestre millor que conjuntàs l'expressió popular i l'exigència de la llengua literària. A Mallorca teníem un precedent amb el Missal que publicà l'any 1934 Mn. Joan Quetglas, fruit de la renovació litúrgica del bisbe Campins. Cal dir que aquest missal no sempre presentava un criteri unànim.

En general s'optà per mantenir la unitat de la llengua literària, donant cabuda a totes les expressions i modismes vius i legítims del nostre poble, evitant qualsevol construcció sintàctica o mot que pogués causar estranyesa, intentant satisfer igualment els mallorquins, menorquins i eivissencs. Així «nin», «fillet» i «boix» foren evitats per «infant» o «minyó». I podríem treure molts d'altres exemples.

Des de la primera edició (Ritual dels sagraments) es va fer constar que es publicava el text català, amb adaptacions per a l'ús de les diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa, autoritzades pels bisbes respectius.

De fet la Santa Seu havia insistit de bon començament que hi havia d'haver una versió única per tot l'àmbit d'una mateixa llengua. Per les condicions de la nostra llengua, però, tothom considerava que calia una adaptació. Ho aconseguírem per les gestions a Roma dels bisbes Narcís Jubany i Josep Pont i Gol, aquest preocupat pel cas valencià ja que aleshores era bisbe de Sogorb-Castelló. Oficiosament es donà la solució que els bisbes de les Illes, i els del País Valencià, aprovassin la introducció d'adaptacions al text oficial català per a les diòcesis respectives.

LA PROVISIONALITAT DEL CICLOSTIL

Després de les primeres traduccions dels llibres pre-conciliaris, es va veure que calien nous textos. Ja el 1966 els bisbes espanyols aprovaren la lectura bíblica semi-contínua «ad libitum» per als dies feiners. No en fèrem publicació per a les Illes ja que eren textos provisionals i els qui aleshores deien missa en mallorquí s'acontentaven amb el text que publicaven a Catalunya.

L'any 1969 la Santa Seu va publicar l'índex de lectures del nou Leccionari. Degut a les peticions de les parròquies i esperant l'edició definitiva, començarem a publicar en multicopista les lectures ferials (Advent 1969).

El Bolletí oficial del bisbat comença a incorporar el Leccionari dominical B pel novembre de 1969. Se'n feren cinc separades. Era també una edició provisional. Per la tardor de 1970 es pensà en fer una edició millor del Leccionari dominical C, que es publicà en fascicles que per l'estiu de 1971 formaren un volum que es pogué enquadernar.

ALTRES PUBLICACIONS I EDICIONS BILINGÜES

Per iniciativa del P. José M. Martín Patino, director aleshores del Secretariat Nacional de Litúrgia, l'any 1971 iniciarem una sèrie de publicacions bilingües, és a dir, que un sol volum presentava primer el text castellà i a continuació, amb les mateixes característiques tipogràfiques, el català adaptat a les Illes. Primer sortí el «Ritual del matrimoni». A començaments de 1972 el Leccionari dominical A. Després vindrien el Ritual d'exèquies (1972), el Ritual de la unció i pastoral dels malalts (1974) i el Ritual de la Penitència (1975).

L'any 1969 publicarem, aprofitant també una magnífica edició catalana, l'**Orde de la Missa**, que ha estat en ús fins ara. En férem una edició parcial en offssset per a la Missa concelebrada (Pasqua 1971). També l'Obra Cultural Balear publicà un llibret per als feels, **Orde de la Missa**, per l'Advent de 1969. Aquest mateix any es publicà també la «Pregària dels feels».

Pau VI pel dijous sant de 1970 va promulgar el nou MISSAL ROMA, restaurat per decret del Concili Vaticà II, que ja ha tingut una segona edició corregida i augmentada.

Pel novembre de 1970 el B.O. del nostre bisbat publicà les oracions del temps d'Advent, a les que seguiren més endavant, però en multicopista, les de Nadal, Quaresma, Pasqua i les Misses de Difunts i les Misses dels Sants, del nou Missal de Pau VI, en versió provisional.

L'any 1970 publicarem en un fulletó el **Ritual del bateig dels infants**, que pogués servir tant per als sacerdots com per als feels.

Per l'Advent de 1972 aparegué el Leccionari dominical B, edició feta aprofitant també la composició lino-típica del català. Amb el mateix sistema han anat publicant-se els Leccionaris ferials I (1973), II (1973), III (1974), i el Leccionari Santoral (1975). Encara ens falta el Leccionari de misses rituals, votives i per diverses necessitats, del qual no se n'ha fet l'edició catalana.

Esmentem finalment que l'any 1968 la Comissió de Litúrgia de Mallorca publicà, en ciclostil, el salteri del Breviari romà que molts de capellans han utilitzat per resar la Litúrgia de les Hores. Pel mes de gener d'enguany ha començat a sortir la nova Litúrgia de les Hores en català, que es publicarà en quatre volums, cadascun dels quals

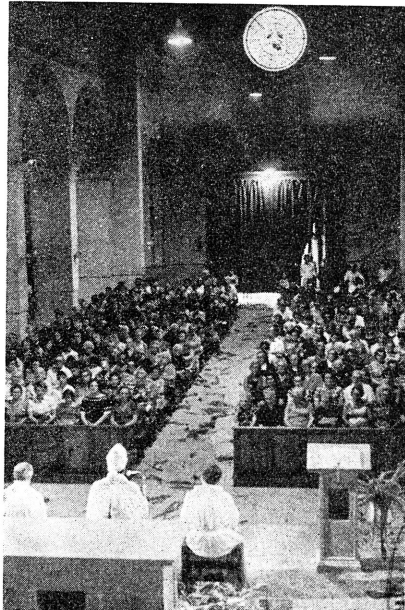
porta en apèndix els propis de les Illes. Degut al cost de l'edició, no se n'ha fet una d'especial i adaptada per a les Illes.

EL MISSAL ROMA

Com a culminació de totes les edicions litúrgiques esmentades, ha aparegut el MISSAL ROMA, versió de la segona edició del **Missale romanum** de Pau VI.

L'edició catalana s'acabà d'estampar per la primavera de 1975 i contenia la primera edició de Pau VI.

Aquest MISSAL ROMA per a les diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa, té totes les característiques de les

Que l'oració personal i comunitària i els sacraments tinguin com a vehicle normal la llengua materna.

millors edicions litúrgiques actuals de llibres d'altar. Es a dues tintes i amb tipus clars i grossos. Va il·lustrat amb dues xilografies de Ca'n Guasp (Naixement i Crucifixió), una d'anònima (Sma. Trinitat) i un gravat de Llorenç Muntaner, que representa el Sant Crist, la Immaculada, el Beat Ramon Llull i Santa Caterina Thomàs. Té al final 43 planes de melodies per a ser cantades pel celebrant a la Missa; en total sumen 877 planes. S'acabà d'imprimir a Gràfiques Merina de Barcelona per l'octubre de 1977.

Els bisbes Teodor de Mallorca, Josep d'Eivissa i Antoni de Menorca fan la presentació: «Ara els bisbes d'aquestes illes, tan acostades a Roma per la seva tradició cristiana i on el poble de Déu expressa la seva fe en la primera llengua romànica que parlà teològicament del Misteri Salvador de Crist, tenim el goig de presentar el nou Missal romà de Pau VI en la

llengua del beat Ramon Llull. És una edició per a les nostres Esglésies, adaptada de l'edició típica catalana al llenguatge nostrat, expressió normal i pròpia de l'esperit del nostre poble, llengua que tant enaltiren i perfeccionaren sacerdots i creients amb les seves obres literàries d'inspiració religiosa».

CAL ESPERAR-NE MOLTS DE FRUITS

Crec que tot aquest cabal de llibres representa un punt important dins la producció literària actual de la nostra llengua a les Illes. Sobretot perquè són llibres de lectura pública i, per tant, d'influència comunitària. Milers de mallorquins, menorquins i eivissencs, cada dia, cada diumenge o en ocasions solemnes de la vida, poden sentir o protagonitzar la veu de l'Església en la llengua que els és pròpia. Això ha de donar fruits d'autenticitat de fe, d'arrelament de la nostra Església, i també de cultura, de prestigi, d'ús noble de la nostra llengua, el català de les Illes. Això, si els responsables de les Esglésies i comunitats cristianes saben esser feels al Concili, a l'Església universal i catòlica, present en la comunitat cristiana de les Illes, al reclamar ver del nostre poble i també a la paraula dels nostres bisbes. «Als preveres vos recordam que el motiu de la introducció de la llengua vernacle en la Litúrgia, és que la predicació de l'Evangelí, l'educació en la fe, l'oració personal i comunitària, la celebració dels sacraments tinguin com a vehicle normal la llengua materna del creient que hi participa» (Declaració dels bisbes de les Illes, 10 juny 1975, LLUC, juny 1975, p. 12).

PERE LLABRES I MARTORELL

(1) FRANCESC DE B. MOLL, **Els altres quaranta anys** (Ed. Moll, Mallorca, 1975), pp. 233-9; i també pp. 229-230.

(2) P. LLABRES, **L'Església de Mallorca durant el franquisme**. LLUC, n.º 669, abril 1977, p. 21.

(3) FRANCESC DE B. MOLL, **L'ús del vernacle en la Litúrgia de les Illes Balears**, en **II Congrés Litúrgic de Montserrat**, volum II (Ed. Montserrat, 1967), pp. 193-205. Es pot ben dir que aquesta ponència de Moll és la pedra fonamental de tot el que s'ha fet després i ja deixa entreveure el mètode i els criteris de les edicions que començaren l'any després del Congrés de Montserrat. També sobre els criteris lingüístics a posteriori podeu llegir el meu article a **DIARIO DE MALLORCA** (17.6.1971), publicat amb motiu de la concessió a F. de B. Moll del «Premi d'honor de les lletres catalanes»: **Francesc de B. Moll i la nostra llengua vernacle a la Litúrgia** (p. 25).

(4) M. GAYA, **El Concili i la llengua litúrgica** (Mallorca, 1965).

La senyera i l'escut del Regne

(article definitiu)

per Josep Segura Salado

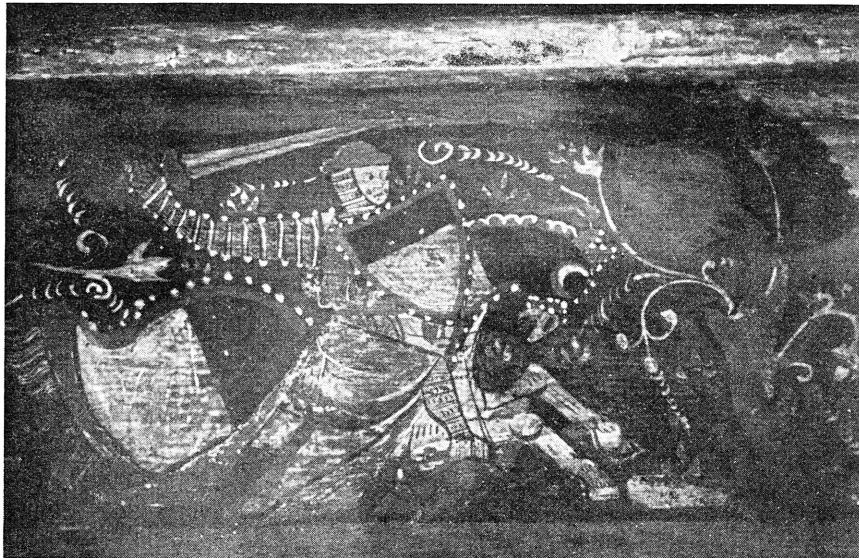
El mes de maig s'ençatà una polèmica en què vaig prendre part el juliol-agost per a defensar-me dels velats insults que En Bibiloni em dirigí. Ara, al número del novembre de **LLUC**, sense donar cap prova, em tracta de gonella, anticatalà, feixista, calumniador, negociant, mentider, i altres epítets. Per altra part ell diu que jo el calumnio quan el tracto de «copión»; l'únic que vaig fer és defensar-me dels seus insults (vegeu els meus escrits contra els gonelles i els anticatalans a **Ultima Hora** del 29 gener i 13 de setembre 77). Quant a si em copià o no, consultau les auto-referències que jo feia al meu escrit, comparau el que deim ell i jo, les dates d'aparició dels nostres articles respectius i sabreu si es serví o no de la meua informació.

Segons ell «al voltant de les quatre barres hi trobareu els nacionalistes més fervents... Darrera del castell hi trobareu tots aquells que no entenen més que la dependència, el sucursalisme i el sentimentalisme folkloritzant; residus del feixisme. Si el poble en prengué consciència, se'ls ha acabat el negoci».

Permet que et conti una anècdota d'En Gabriel Alomar: l'any 1916 s'organitzaren a Ciutat uns jocs florals; ell es presentà amb la seva «Oda a la Bandera de España», escrita en castellà, i gràcies a les seves arts aconseguí la Flor Natural. La premsa escriví: «els trenta diners que val la Flor no són preu per a recompensar el descreïda que tendreu dins la política CATALANA...» (setmanari «Sóller» del primer, quinze i vint-i-dos juliol 1916).

Això no és cap crítica al valent poeta que aixecà damunt la indolència el crepitant fester de LA COLUMNA DE FOC; sols és un detall del que En Biel diu «nacionalistes, banderes, feixistes i negocis».

Diu que pretenem «explicar-ho tot amb un sol document: el de 1312». No crec que faci falta res més. Si s'ha trobat un document autèntic, legítim, històric i legal que crea la bandera del Regne de Mallorca i no n'hi ha cap que anul·li la disposició anterior, és clar que continua vigent. En Josep M. Llopart a la U.H. del 5 i 9 novembre confessa: «Jo assumec i alç la bandera mallorquina»; sols fa un incís: pretèn reduir-la a l'illa de Mallorca per creure que el Regne sols era l'illa del

Cavaller mallorquí-francès lluitant contra un aragonès-català (Frontignan). Per probable disposició de Pere IV l'escut va ser modificat, però encara es veuen punts blancs davall el morat retocat i les barres mallorquines davall el repintat daurat.

seu nom, però com sempre s'ha dit i un catedràtic d'història i jo demostrarem a la U.H. del 26 novembre i 3 de setembre, el Regne són totes les Illes. Per això la bandera del Regne és la de les Balears.

MALLORCA EMPRÀ TRES BARRES

Afirma En Biel que seríem capaços d'inventar-nos una senyera amb dues o tres barres en lloc de les quatre ara acceptades. Jo li he de dir que no seria cap invent contemporani: la dinastia mallorquina emprava TRES barres (1), les quals reduïdes a DUES quan En Jaume III hagué de malvendre Montpeller per aconseguir diners per a reclutar un exèrcit per a poder-se defensar de l'imperialisme feixistòfil del seu parent el rei En Pere d'Aragó-Catalunya. Això fou acceptat pel Congrés de Cultura Catalana quan seguint els meus escrits a la U.H. del 28 febrer i 3 i 8 de març diu, posteriorment, que l'escut de Ciutat ha d'esser quarterat amb DOS pals als quarters que en porten.

Sobre aquest afer del nombre de barres jo no he insistit per no engrascar més la cosa i per a facilitar una mútua comprensió a canvi de mútues concessions.

Mirau si jo seria capaç d'inventar-me una senyera amb nombre diferent de barres que quan vaig saber que a València havien tret una amb VUIT barres, escrigué al batle valencià una carta de protesta, la qual fou resposta l'onze d'octubre comunicant-me haver pres bona nota en acta del dia 4. Igualment vaig publicar uns articles a «Las Provincias» del 5 d'octubre i a «Levante» del 7. ¿Què va fer En Biel?, res, absolutament res!

VIGÈNCIA DE NOSTRA BANDERA

És natural que nostra bandera tengués pocs anys de vigència: el 1349 En Pere d'Aragó assassinà el rei de Mallorca, el seu germà, i encarcarà l'hereu de la Corona, ¿com anava a consentir que els regnícoles continuassen tenint per bandera la dels seus parents assassinats?

No obstant En Jaume IV, rei desposseït de Mallorca i rei efectiu de Nàpols, pogué fugir de les seves urpes, i amb un minúscul exèrcit de lleials i valents aconseguí posar setge, oh peccat nefand!, a la sacrosanta Barcelona l'any 1374 i donar una batuda al rei Pere el Cruel a la batalla de Nàjera on, segons l'historiador Martínez Ferrando fou «el último hecho de armas en el cual ondeó el PENDON REAL DE LAS MALLORCAS» (Castillos de España, n.º 82, p. 11). ¿Quin era aquest «pendón de las Mallorcas»?; les barres soles impossible, recordem que diu «el ULTIMO hecho de armas...»

Per altra part el rei intrús no abolí la senyera del castell amb una ordre legal i legítima (al manco no s'ha trobat) i, per tant, el document de creació continua vigent i, encara que es trobàs, com que En Pere no era rei legítim ni legal (ja heu vist que coincidint amb el seu regnat hi ha un Jaume IV a l'exili), seria molt discutible si el document abolori tendria força o no.

VIGÈNCIA AL SEGLE XIV

Segueix En Bibiloni dient que dins la murada de Ciutat, com a material de construcció, es trobà una làpida del XIV que representa la nostra bandera i nega que sigui una bandera i afirma que es tracta d'un escut, puix les banderes són de tela i els escuts de pedra. ¿I què vol, que una bandera de tela sigui emprada com a material de construcció i que, a més, estigui dins una murada cinc-cents o sis-cents anys sense podrir-se? ¿Que té més si una efígie d'una persona, una bandera o un escut és de pedra, tela, fusta, paper, metall, vidre o plàstic?

Acaba el seu magistral paràgraf dient: «no me sembla admissible la continuïtat de l'enseny de Sañç». ¿I com havia de continuar després de la invasió d'En Pere de Catalunya? Ja se'n cuidà ell de fer desaparèixer totes les representacions, per exemple per l'expedit sistema de cremar-les o emprar-les com a material de construcció! Un altre sistema pogué ésser el repintat, la modificació; per exemple, a Frontignan (prop de Montpeller, residència dels reis de Mallorca) he vist un artesonat parroquial on hi ha un cavaller que porta un escut daurat amb una franja morada horitzontal a la part superior, degut al seu mal estat (segle XIV) estava en restauració i el seu conservador, el meu amic Jean Valette, em permeté rascar una mica el morat repintat i davall del raspat, i aquest cavaller està lluitant contra un que porta al seu escut les barres soles.

ESCUT DE LES BALEARS; ESCUT PERSONAL DEL REI (de Mallorca)

Al paràgraf següent diu: «els reis de la Casa de Mallorca NO alteraren les armes familiars». Ja hem vist que em-

praren TRES o DUES barres carregades o no amb banda blava (vegeu el dibuix de la tomba de N'Esclaramonda de Mallorca que acompanya el meu article anterior).

En Bibiloni acusa el Sr. Benet Pons Fàbregues de falsari perquè —seguint N'Estanisla de K. Aguiló— diu que l'escut d'En Jaume III eren DUES barres amb una faixa blava (i N'Estanisla ho diu perquè ho llegí al testament del rei, o sia que En Jaume III o no sabia quin era el seu escut PERSONAL o era —també— un falsari). Respecte d'això vos torno suplicar que pels vostres propis ulls mireu la tomba de N'Esclaramonda i ja me direu després si el rei, N'Estanisla i En Pons eren uns mentiders i uns imbècils quan transcriuen: «scutum ad signa et arma Majoricarum, scilicet barris partitum in longo fascis insignitum», que s'ha de traduir: «un escut amb el símbol i armes de les Mallor-

Segell de la Cort reial de Felanitx (S. XIII-XIX). Els dels altres pobles sols canviaven el nom.

ques (ara Balears), o sia travessat al llarg per barres senyalades amb una faixa (2).

L'escut de la vila de Milhau, a la diòcesi de Nîmes (França) és el mateix d'En Jaume III rematat per un «chef» blau amb les flors de lis, afegides quan Catalunya Nord, antiga possessió dels reis de Mallorca, passà a França (3). L'escut de la família Paterno (Sicília) són les mateixes barres amb la mateixa banda blava, sense cap afegit (4). El del noble llinatge De La Geliere també és igual (5).

El de Ruiz de Cascante (Navarra) és quarterat, dos quaters són les barres amb la banda blava (5). El menoret franciscà anomenat Fr. Felip, en el segle Jaume de Mallorca, fill del Rei Jaume II i hereu de la Corona, també emprava les barres travessades d'una banda blava (6). El Comte d'Eu, governador general del Languedoc, per darrera el seu escut personal emprava tres banderes a cada banda amb barres d'or, sang i blaves (3). ¿Qui

no veu que aquestes nobles famílies i vila o bé estaven emparentades amb els reis de Mallorca (en el cas del menoret que renuncià a la Corona no hi ha cap dubte), o bé ostenten les seves mateixes armes per concessió reial?

L'escut de Jaume II de Mallorca al seu segell de lacre de 1279-1288 són TRES barres; el de la família Veirat també, i els San Saverino (Venècia) també (7). El de la família Rabat-Foix és, en l'assencial, TRES barres vermelles en camp d'or. El de Lemoine de Margon i Pourroye de l'Auberiviere, Comtes de Quinsones, al Bearn, també (8). El de Puget són TRES barres vermelles en camp d'or (5).

En el Museu del Castellet (Perpinyà) hi ha una vitrina que representa la Cort Reial Mallorquina, un dels soldats del seguici del rei du, un escut amb TRES barres i el castell blanc a la part superior. El meu amic, el conservador del Castellet, M. Josep Deloncle, em digué que ignorava que tal fos la senyera MALLORQUINA, però que suposava que, essent un regne diferent de Catalunya, havia de tenir una bandera diferent a la catalana.

(1) B.S.A.L., XXXV, 5-36. «Archives de Montpellier» (1895-1899), tom I, ps. XX i XXI. A l'«Histoire de Frontignan» (Lucien Albagnac), p. 11 llegireu: «une rue porte le nom de MAJORQUE en souvenir de l'arrivée du Roi Sanche en 1311», i a les ps. 85 i 111 veureu quatre escuts amb TRES barres i el comentari: «Les écus à 3 pals ne sont pas d'Aragón», clar que no, eren de MALLORCA.

(2) Mirau En Pons Fàbregues si era «mentider, feixista i anticatalà» que el gener de 1919 donà dues conferències: «Descentralització», i «Sobirania de Balears» (setmanari «Sóller» 25 gener i primer febrer 1919).

(3) Gastellier de la Tour: «Armorial des Etats de Languedoc» (1767), p. 168 i 7.

(4) Rolland. «Planches du Armorial General» (1909), tom V. Això té una fàcil explicació: L'infant En Ferran de Mallorca, fill de Jaume II, fou nebot del rei Frederic de Sicília (Jep Pascot «Els Almogavers», p. 128).

(5) Rolland, op. cit. tom III i V.

(6) Informació de l'arbre genealògic dels Franciscans, conservat al convent de Caputxines de Ciutat (1626). A la biblioteca dels Caputxins hi ha còpia del segle XIX.

(7) Dudot de Dainville, «Sceaux Conservés dans les Archives de Montpellier», p. 40; Louis de La Roque «Armorial du Languedoc» (1860), tom I; Rolland, op. cit., tom V. Com tothom sap el Languedoc i totes les repúbliques italianes de la Mediterrània tengueren estretes relacions comercials i familiars amb els reis de Mallorca.

(8) Archives Departamentals de l'Arlege, manuscrit de m. Henry Silvada, p. 91. La Roque, op. cit. tom II. Rolland, op. cit. tom V.

Aquesta representació està treta d'un retaule medieval.

I així podria seguir fins al doble o el triple de l'exposat, cosa que no faig en gràcia a la brevetat i perquè crec que ja estau convençuts que les barres BALEARS s'estengueren —també— per les terres que dominaren.

«PROVES» EN CONTRA

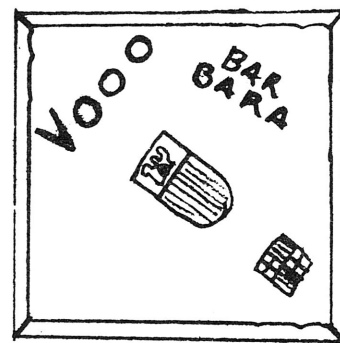
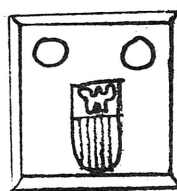
L'amic Biel reproduïx un document (curiosament no dóna la cita —i és l'única vegada al seu segon escrit que no ho fa—) que, segons ell, tracta del pagament d'una senyera feta per a ús d'En Jaume III. Segons això, prova irrefutable diu En Bibiloni, va esser feta l'any 1345, és a dir, quan ja En Pere l'havia desterrat de l'Illa (!!) i acaba dient el mateix «document» que l'encàrrec «consta en el llibre de deutes de MCCCIV», 1314!, quan En Jaume III encara no era nat, això és amor a les barres soles, encarregar la seva confecció abans de néixer!!

Parla després d'un article del P. Llopart, premi Ciutat de Palma per la seva pregona tasca de donarnos a conèixer el nostre passat, el qual és favorable a la bandera balear malgrat que En Biel pel mateix mètode que va emprar en «copiar» i retorçar els meus articles pretengui fer-li dir el contrari del que digué. Llegiu el començament de l'escrit que cita En Bibiloni com a favorable als seus interessos: «Mallorca DEBIÓ posseir la barrada hasta que el rey Sancho, de la dinastia local, añadió un castillo en plata sobre fondo morado». I si al bocí de paràgraf que copia i retorça En Biel li posam davant les paraules que posà el P. Llopart, en parèntesi per a que pugueu veure qui són els mètodes del meu antagonista, llegireu: (Sin embargo los REYES de la DINASTIA seguían con la bandera REAL barrada). De los gastos para confeccionar la que llevaba el REY Jaime III al morir en Lluçmajor se desprende que así era: sólo roja y amarilla». ¿Què diu, doncs, el P. Llopart? Que la BANDERA REIAL, la dels REIS de la DINASTIA, era sols barrada, però que la de la nació era diferent; no és el mateix l'escut del llinatge d'un senyor que el de la seva botiga (per exemple Moll i Editorial Moll); no és el mateix la bandera DINÀSTICA del rei que la de l'ESTAT. «De ahí que la bandera bajo la cual se combatió en Lluçmajor por las huestes ciudadanas fue precisamente la tricolor concedida por el rey Sancho» continua dient el P. Llopart, i acaba indicant que ell ha vist un document sobre una bandera balear que en lloc de morat era blau el camp del castell i que «el azul de que se habla debe entenderse probablemente por afinidad o falta del morado».

ESCUT DINÀSTIC DEL REI

Diu després que «és fals que les barres fossen només el símbol per-

Reproducció de dues peces de les balances del meu rebesavi, argenter a Inca (S. XVIII).

sonal del rei» i per a demostrar que era el símbol del país a la seva nota 15 ens remet a la «Gran Enciclopedia Catalana», article «Barres Catalanes»; he anat a la font que ell indica i he llegit: «En un origen fou l'emblema del casal de Barcelona i Pere el Cerimoniós ordenà que fossin EXCLUSI-VES de la casa reial... armes PERSONALS del comte Ramon Berenguer IV... Per CONCESSIÓ reial figuren en els escuts de les ciutats... per CONCESSIÓ especial de Jaume I campegen en l'escut de l'Ordre de la Mercè. Per la seva relació històrica amb Alfons I les usa la ciutat de Salamanca. Les famílies descendents de les DINASTIES REIALS les tenen en llurs escuts... per una CONCESSIÓ dels REIS catalans». Si no eren particulars dels reis, ¿com podrien aquests haver-les concedides i cedides a les ciutats, entitats i famílies per a ells més volgudes?, ¿com un senyor —per molt rei que sigui— pot regalar una cosa que no és seva?

Quan Jaume I concedeix el segell a Ciutat de Mallorca diu: «de la una part sia lo SENYAL NOSTRE e en l'altra part lo senyal del Castel nostre de la Almudayne». El document d'En Sanç, tingut per autèntic p'En Biel, diu: «NOSTRE BLASÓ REYAL de les barres». Ramon Muntaner, nat a 1270, diu: «lo dia que fou presa Mallorca se fa professó en la Ciutat ab la SENYERA del dit SENYOR REY» (es tracta de l'actual Festa de l'Estandart).

Però no ens facem mala bava per això, convinguem, Biel, que com afegeix la G.E.C. «molt aviat l'escut i la bandera DEL SOBIRA foren tinguts com a propis del país». Però aquesta bi-valència es produeix quan els reis l'han estès per tot el país (Aragó) amb les seves concessions vila per vila, MAI EN CONJUNT.

A continuació, per a demostrar que les barres soles no eren ensenya privativa de la dinastia regnant, reproduïx dos documents expressats: «REAL estandarte» i «pendón REAL», i fa referència a l'escrit de l'amic Joan Miralles.

En Joan reproduïx un document del XV que diu: «bandera del senyor REY» i «bandera REYAL», i altre del segle XIX, quan els reis de Castella-

Aragó ja no empraven les barres com a símbol personal normal i, per tant, sobrevisqué com a fixat a la terra, expressat: «senyal d'ARAGÓ» i «banderas de ARAGÓN». El mateix Bibiloni diu que a l'inventari de l'ajuntament de Palma de 1784 figura «una arca con el estandarte REAL de la Conquista». ¿Heu vist qualque vegada la expressió «nostra bandera», «la bandera d'aquest Regne», o qualcuna semblant?

Es clar que els documents es refereix a la bandera PRIVATIVA de la monarquia i per extensió, en el XIX, del regne d'Aragó, NO A LA NOSTRA.

L'AFER DE LES MONEDES I ELS VAIXELLS

Diu que hi ha algunes monedes que a una cara porten l'escut de les quatre barres i a l'altra el de Ciutat. Segons ell es tracta de l'escut de les Illes i el de la seva capital. Res més enfora de la realitat; segons Bernat Davanzati: «Lezzione sulle monete» (1588) i Deminià Montaneri: «Breve Trattato del valore delle monete in tutti gli stati» (1680), el rei és el senyor dels diners i per això la moneda ha d'ostentar la seva efigie («cara» o el seu escut a un costat i el del país on circula a l'altre («creu»).

Als quadres pintats amb motiu de l'arribada d'En Carles I a Ciutat amb la seva poderosíssima armada es veuen ancorats els vaixells amb les barres, però NO perquè fossen senyal de Mallorca —que llavors ja no tenia esquadra— sinó perquè era un dels símbols emprats per l'Emperador d'Alemanya i Rei de Castella, d'ARAGÓ, Granada, etc etc. (9).

VIGENCIA ALS SEGLES XVIII I XIX

Diu que En Bover escriví que l'escut del Regne eren les barres soles. Doncs bé, aquest senyor, segons En Biel favorable a les barres soles, a la seva «Història General del Reino de Mallorca», tom II, p. 783, reproduïx el document del rei en Sanç; aquesta obra es va publicar el 1841 (66 anys abans que la d'En Pons Fàbregues, i, a més, el copià d'un llibre autèntic distint). ¿No serà que En Bover es referia a l'escut, NO a la

bandera? A la portada de la seva obra es veuen les barres TRAVESSADES AMB LA BANDA BLAVA.

Diu que en 1873 s'hissà la república i la MALLORQUINA al balcó de l'ajuntament, i que es portaren «BANDERES MALLORQUINES» o «BANDERES DE LA PROVINCIA», com diuen els documents de l'època. Ell suposa que «eren simplement barrades encara que no en tenc proves clares» (sic). Com heu vist, en el segle XIX la barrada era anomenada «bandera d'Aragó»; ¿no trobau que En Biel s'arrisca massa al suposar sense tenir «proves clares» que al mateix segle se l'anomenà «bandera mallorquina o de la Província»? ¿No serà que el document d'En Sanç donat a conèixer p'En Bover l'any 1841 ja havia donat el seu fruit i se sabia que la DE LA PROVINCIA (antic Regne de Mallorca) era la barrada amb el castell?

A més, el mateix Biel ens diu a les notes 22 i 4 que a causa que l'any 1903 es proposà l'adquisició d'una bandera mallorquina, com no estava clar quina era, l'any 1907 En Pons Fàbregues publicà el seu llibret defensant la «del castell», la qual «començà a divulgar-se ja ben entrat aquest segle, després de llargues polèmiques» (sic). Si l'any 1903 i 1907 ja hi havia hagut «llargues polèmiques» crec que és clar que la cosa arrencava del segle passat, ¿de 1841, o de 1873?

Jo crec que malgrat haver esborrat el rei En Pere totes les que pogué, qualque rastre degué restar. M'ho confirma el que les balances d'argent del XVIII la duen gravada a les peces en calitat de contrast o «fiel». Per altra part al «Cronicón Mayoricense», p. 40, XXII i XIX del pròleg trobarem que En Guillem Terrassa, mort el 1778, ja comunicà als seus contemporanis quina era la bandera BALEAR.

VIGÈNCIA AL SEGLE XX

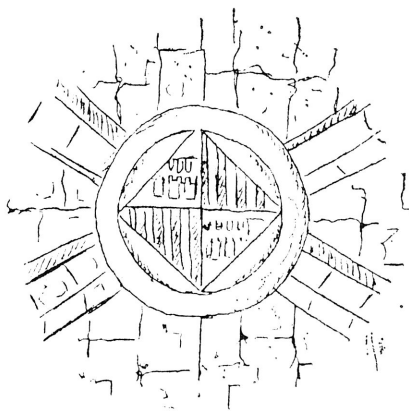
Biel, jo ja sabia que les quatre barres soles varen esser hissades el 1916 a una entitat llucmajorera; la premsa l'anomenà «senyera CATALANA» i li dedicà 1/8 de pàgina (10). En canvi el juny de 1916 mestre Torrandell ja havia compost un himne a la «del castell»; a l'agost una poesia en honor de Jaume III, defensor de la bandera fins a la mort, el setembre onejava a la Porciúncula; a Sóller fou declarada oficial en delirant festa el maig del 22; dies després una excursió de CATALANS anà a posta a rendir-li honors; el setembre N'Andreu Arbona Oliver, autonomista i germà d'En Miquel, co-fundador de l'O.C.B., la defensà; el juliol del 23 fou aclamada per l'ajuntament i el poble de Vallde-mossa; dies després fou reconeguda oficialment pel d'Inca (12); setmanes més tard li arribà el reconeixement de l'ajuntament de Felanitx; el desembre del 22 fou adoptada pel de Ciutat, i el seguiren els de Capdepera, eia, Fornalutx, etc. etc. (11).

En Primo de Rivera la prohibí abans que «La Veu de CATALUNYA» li dedicàs un emocionat homenatge: «Ençà i enllà es van mostrant AMB el Castell...» (13).

Mallorquins!!, ja ho sabeu, podeu EXIGIR dels vostres ajuntaments que en virtut de ple municipal pengin als balcons la BANDERA MALLORQUINA!

RESUMINT

D'acord amb En Biel en el que fa referència a l'escut de Ciutat (diu el mateix que jo vaig dir a la U. H. del 28 febrer i 3 i 8 de març i al «Balears» del 20 d'octubre), però ell s'oblida de dir que TAMBÉ és el de l'illa de Mallorca. També d'acord amb les banderes militars, jo ja el vaig remetre a les làmines 3, 5 i 6 de la «Historia Militar» d'En Weyler.

Escut a la clau de volta de l'església de Santanyí. També hi és a Randa i Albercutx. Si no fos l'escut de l'illa, haurien consentit les viles posar l'escut de Ciutat?

Quant a l'escut de les Balears (les barres travessades per una banda) diu que és un assumpte que «no vull examinar perquè no tenc informació suficient i perquè és un assumpte molt complicat» (sic). No et preocupis, home! basta que miris la tomba de N'Esclaramonda de Mallorca (morta el 1371), torna llegir el que jo vaig escriure al LLUC de juliol-agost 1977 i el que dic a aquestes mateixes planes.

Ell acaba dient que la nostra senyera ha d'esser la mateixa que la de tots els Països Catalans. ¿Per què? ¿Es que els antics Països Baixos tenen la mateixa? ¿Es que els Països Escandinaus tenen la mateixa? ¿Es que les repúbliques que formen la U.R.S.S. no tenen cada una llur pròpia bandera malgrat que hi hagi una de comuna? (14). ¿Es que els països membres de l'O.N.U. han renunciat a llur pròpia bandera perquè l'O.N.U. en tenguí la seva pròpia, que els agombola a tots?

La Generalitat de Catalunya té una bandera DIFERENT a la «catalana». ¿Es

que ells poden tenir dues banderes, i les Balears —que mai han format part de Catalunya políticament parlant— hem de renunciar a la nostra? ¿Per què el Regne de Mallorca i el Regne de València no poden tenir llur corresponent bandera malgrat que les barres soles ens agermanin a tots?

Fa mesos que vaig proposar a l'ajuntament de Manacor que sota l'escut oficial actual posassen les barres. Em consta que està en estudi; si qualque dia es du a efecte, em serà degut a mi! no cregueu que sigui contrari a les barres. Enguany el consistori de Ciutat ha tornat el seu nom original a la festa que cada any la Ciutat dedica a les barres soles d'En Jaume I, segons sembla es deu a un article-denúncia que vaig publicar a la U. H. el 31 desembre 76.

També a mi és degut que fracassàs la maniobra d'En Coll San-Simon que pretenia crear una bandera nova per a poder col·locar la de l'Estat enmig de les més petites de Balears i nova. Ara les barres combinades amb el Castell onegen en igualtat de condicions i mida que l'estatal. ¿I on era En Bibiloni llavors?

Ja que la Gran Enciclopèdia Catalana (tom III, p. 267), el president de la O.C.B., «La Veu de Catalunya» i la O.C.B. a la U. H. del 6 d'octubre 76, AFIRMEN que la bandera del Regne és la «del Castell», NO TORNARÉ A ESCRIURE SOBRE AQUEST AFER per molt de fil que embulli En Bibiloni o qualsevol altre com ell.

JOSEP SEGURA I SALADO

(9) Antoni Pons «Carles V a Mallorca», ps. 12, 35 i 37.

(10) «Sóller» del 9 setembre 1916.

(11) «Sóller» del primer juliol, 26 d'agost i 2 setembre 1916. «Heraldo de Cristo» del setembre 1916. «Sóller» del 13 i 20 maig 1922 (2 pàgines), 10 de juny i 20 maig 1922 (2 pàgines), 10 de juny 1922, 24 setembre 1921 (1/3 pg.), 4 d'agost del 1923 (2/3 pg.), i primer setembre 1923 (1/3 pg.).

(12) «Sóller» 11 agost 1923. «La Veu d'Inca» 15 gener 1916. «Ca Nostra» 18 agost i primer setembre 1923 i agost 1922-gener 1923.

(13) «Sóller» del 12 de gener 1974 (article retrospectiu).

(14) «Gran Enciclopèdia Catalana», tom III, làmines ps. 137-140.

Folklore i pedagogia

Les cançons populars

per Gabriel Genovart Servera

El dia quinze d'octubre de l'any mil nou-cents setanta sis, amb els primers freds de la tardor, es va extingir definitivament la vida —d'anys enrera ja molt feble— del Pare Rafel Ginard, el folklorista recollector del Cançoner Popular de Mallorca. Algunes setmanes després, al saló d'actes del convent d'Artà (la vila adoptiva del Pare Ginard), en el transcurs d'un emotiu homenatge pòstum, un cor de petits cantors interpretà la que havia estat, poc abans de la mort, la darrera composició del folklorista poeta: un cant pacifista, amarat del més autèntic esperit franciscà, que pogués servir d'himne als alumnes del Col·legi de Sant Bonaventura. Els últims versos de l'exquisit poeta havien tingut, doncs, com a destinataris, els infants. Pensàrem, aleshores, que també el seu Cançoner, que és el Cançoner d'una terra i un poble, havia d'arribar al món de la infantesa, que és tan sensible i receptiu a tota manifestació folklòrica i al qual, de viva veu, no hi arriben ja més que els darrers ressons, dèbils i esmorteïts, d'una tradició folklòrica que, com a tal tradició, s'esvaeix i es perd irremeiablement.

En aquest treball, que no pretén ésser més que una contribució petita a la tasca gegantina de recuperar els valors autòctons que configuren el nostre ser col·lectiu, exposam un conjunt de consideracions sobre la cançó popular, el nin i l'escola, al temps que feim evocació de la persona del Pare Ginard poc després de complir-se el primer aniversari de la seva mort.

Començam per analitzar la **funció nutricia** que el folklore, a través de la mare, pot obrar en el psiquisme de l'infant, **a partir ja dels primers dies de la vida**. Tot seguit, passam a reflexionar sobre el rang que el folklore podria ocupar a l'escola i la missió que dins ella hauria d'assolir.

I.—EL PRIMER CONTACTE AMB LA TRADICIO.

Els vincles que lliguen l'ésser humà amb lo tellúric han estat sempre molt més profunds en la dona que no pas

en l'home; i res hi ha més intensament tellúric que el folklore, que és, gairebé, una exhalació de la mateixa terra. A nivells psíquics profunds, les imatges-concepte de **terra, dona, mare, i llengua** s'imbriquen i relacionan en virtut de les misterioses equacions que operen dins la dinàmica de l'inconscient col·lectiu; es confonen en el simbolisme d'una sola imatge, primordial i arquetípica, que Jung i els seus deixebles han anomenat la «Magna Mater»: la «Gran Mare» tellúrica de la qual dimana, en definitiva, tota la tradició mítica i folklòrica d'un poble (1). Vet-ací perquè han estat sempre les dones les grans dipositàries, les grans transmissores, del patrimoni folklòric de l'humanitat.

Com diu el Pare Ginard: «...són les dones les que, per tradició oral, han salvat un més considerable volum de cançons. Les dones canten més que no els homes. Elles canten triant

Il·lustracions
de Dolors Corbella

bessó, collint oliva, cosint, brodant o feinejant dins la casa, **bressolant els seus menuts** i en totes les feines de foravila. **La musa popular és femenina de noms i de fets**. Cançons curtes, aiximateix hi ha molts d'homes que en saben, però les dones en saben encara més, i llavors, **tenen l'exclusiva de les cançons llargues** (1).

«La nostra mare —escriu Joan Amades, el notable folklorista del Principat— **era un pou insondable de tradicions**, un personatge folklòric de primera talla i dins el seu analfabetisme i admetent la importància i la valor dels coneixements tradicionals, podem dir que era una veritable sàvia. Era una gran cantaire, li tenim recollides més de dues-centes tonades populars inèdites, que nosaltres des d'infants sabem com ella i que **estan vinculades en el nostre si com hi estaven en el seu**, i, que, com ella, fruïm cantant-les» (2).

A partir de la pròpia mare personal i concreta —aquesta mare que canta, bressola i somriu—, l'infant experimenta, des del mateix moment de la naixença, la primera vivència de la imatge arquetípica de la «Gran Mare», la qual constitueix, segons expressió de Rof Carballo, el vertader «eix de cristallització del psiquisme humà» (3). La mare representa el **complement tutelar** que, servint de protecció a la Invalidesa substancial, radical, de l'home li permet la supervivència. A pocs temes ha dedicat la psicologia actual més émfasi que al de la «diada» fonamental «mare-fill» i al conjunt de subtilíssimes relacions que entre ambdós s'estableixen durant els primers mesos de la vida, que tan decisivament poden repercutir en el desenvolupament neuropsíquic de l'infant. Si a la placenta física, intrauterina, no segueix una «placenta afectiva», d'íntima relació empàtica entre l'infant i la figura materna (com sol ser el cas dels infants abandonats als hospicis o d'aquells altres que són objecte d'un refús més o menys disfressat), es poden donar, com ha demostrat Spitz, tot una sèrie de perturbacions psicosomàtiques («síndromes d'hospitalisme») vertaderament esgarrifadores que provocaran, amb tota probabilitat, el raquitisme físic i mental de l'infant i marcaran, ja tal vegada irreversiblement, el seu psiquisme. Si pel con-

trari, com sol ser l'habitual, després del «trauma del naixement» una càlida atmosfera materna envolta el minyó, es produeix el que Rof Carballo califica amb l'expressió de «urdimbre afectiva»: un autèntic ambient afectiu-transmissor, riquíssim en estímuls, dins el qual actua com a element emissor i el fill com a receptor de tot un entreteixit de delicadíssims misatges, de naturalesa quasi misteriosa, que, a través de la carícia, el somriure i el cant, aniran filtrant-se suaument dins el subconscient del menut. **Es, doncs, dins aquest context ideal on ressona per primera vegada, tal volta a través d'una cançó de bressol, l'eco llunyà de la tradició.**

L'atmosfera de seguretat proporcionada per la mare possibilita els processos biològics que, segons la terminologia emprada pel doctor Rof Carballo, denominen «teleencefalització» i «troquelat» (5). Per «teleencefalització» entenem el desenvolupament dels estrates més complexes i diferenciats dels teixits encefàlics, la multiplicació de les neurones i de les seves connexions sinàptiques i l'augment del gruix cortical en el cervell. Per «troquelat» es fa referència al fet mateix de l'encunyament del delicat cervell infantil des del madur cervell de la mare a partir d'una situació de simbiosi afectiva i atemperament vegetatiu que condueix cap a la plena **hominització**,

diffícilment viable si mancàs el complement tutelar matern.

Referint-se al concepte de «troquelat», el professor de psicologia infantil de la Universitat de Barcelona, doctor Aragó Mitjans, ha escrit el que segueix: «el cervell matern està reproduint, en efecte, l'encunyament que ell mateix va experimentar quan la mare era una nina recent nada. El que l'infant rep, doncs, a través de la mare és quelcom més remot: la influència que procedeix dels avis... i les pautes pròpies de la societat en què viu. És una espècie d'herència no genotípica. **És el cabal de la TRADICIO.** En virtut d'aquest procés món-home i història queden arrelats, l'home vinculat amb el seu passat, al

(1) GINARD BAUÇA, R.: «El Cançoner Popular de Mallorca». Bibl. «Les Illes D'Or». Ed. Moll, 1960, pàgs. 19 i 20 (Els subratllats, tant en aquesta com a les següents cites, són nostres).

(2) AMADES, J.: «Folklore de Catalunya. Rondallística». Bibl. Perenne Ed. Selecta. Barcelona, 1974, pàg. 11.

(3) ROF CARBALLO, J.: «Biología y Psicoanálisis». Ed. Desclé de Brouwer. Bilbao, 1972, pàg. 34.

(4) ROF CARBALLO, J.: «Cerebro interno y mundo emocional» i «Urdimbre afectiva y enfermedad». Ed. Labor. Barcelona.

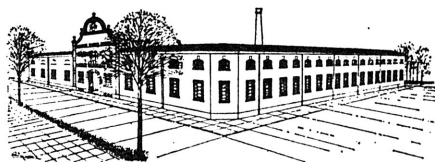
VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

CAIMARI

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

brebre el nucli germinal de tota tradició juntament amb el nucli germinal de tot contacte humà» (5).

A partir del que hem exposat, creim que es pot entreveure la importància d'aquelles cançons tradicionals que, havent brollat de l'íntima entranya del poble, serveixen a la mare per agomolar amorosament els seus petits. Si s'ha pogut dir que el primer contacte de l'infant amb lo transcendent neix de l'experiència primerenca d'una «mare que resa» (6), es pot afirmar que el primer sentiment de pertinença a un poble, a una cultura, a una nissaga, arrela i germina a partir de la vivència d'una «mare que canta»; que canta, amb la mateixa unció litúrgica que recita una oració, les —sia dit amb paraules del poeta— «melindroses cadències de la somnífera dolçura d'un vou-veri-vou». Com ha escrit Enzo Petrino: «La primera paraula que s'oferia i s'oferia encara a l'infant, talment a la primitiva poesia de la humanitat, és una mescla de veu, de cant, de ritme, en la qual el moviment de bressolar ocupa el lloc de l'antiga dansa. Era sovint, tot el que podia oferir una mare al seu fill» (7).

Tot el que podia oferir... Tal vegada l'únic. Però tan important per al nodriment psíquic del fill com ho pogués ser per al nodriment biològic la mateixa llet dels seus pits. Les observacions més recents de la medicina i la psiconeurologia relatives a la repercussió en el psiquisme infantil d'una càrrega afectiva, així ens ho han posat de manifest. Tals observacions tenen, per cert un antecedent monstruós en l'aberrant experiència d'un dèspota estafalari: Frederic II, que regnà en el Sacre Imperi Germànic entre 1190 i 1250. Ens referim a «l'experiment» de l'emperador foll tal com el narra Salimbeni —un cronista que el conegué personalment—, no tan sols perquè

l'esmentat cronista ens deixà un testimoni clar dels efectes letals d'una privació afectiva i maternal sistemàtica, sinó perquè també, amb fina intuïció, se'n adonà plenament del valor del cant matern dins la vida de l'infant. Aquestes són les paraules de Salimbeni:

«La segona follia de Frederic va ser que volgué aclarir quina classe de llengua i quina manera de parlar tindrien els infants, en créixer, si abans no haguéssin parlat a cap altre persona. Ordenà per conseqüent a les dides i a les tetes que donassin mamar als infants, que els banyassin i els rentassin però que de cap manera parlassin amb ells i els fessin jocs perquè volia saber si aquests infants parlarien en hebreu, que era el llenguatge més antic, en grec, en llatí o en àrab o per ventura en la mateixa llengua dels pares que els engendraren. Però la seva perquisició fou vana perquè **tots els infants moriren. Puix no podien viure sense els rostres alegres i les paraules d'amor de les seves nodrisses. Per això es diuen «cançons de bressol» els cants que canta una dona quan bressola el seu fill per dormir-lo, i sense aquests cants un infant dorm malament i no té repòs**» (8).

II.—LES MISSATGERES DEL FOLKLORE.

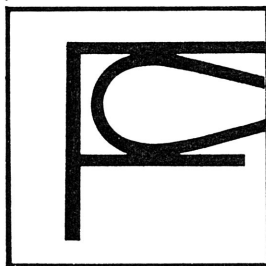
La penetrant sensibilitat d'un gran poeta, García Lorca, va copsar plenament —amb total coincidència amb els psicòlegs que s'han ocupat de l'estudi de les primeres «relacions objectals»— la importància del cant matern i la profunditat del seu missatge. García Lorca, que ser també un folklorista arplegador de «nanas» infantils, volgué saber com cantaven als seus fills les mares de tots els indrets d'Espanya, des de que un dia, com ell diu: «... paseando por las inmediaciones

de la ciudad de Granada, oí cantar a una mujer del pueblo mientras dormía a su niño. Siempre había notado la aguda tristeza de les canciones de cuna de nuestro país; pero nunca como entonces sentí esta verdad tan concreta. Al acercarme a la cantora para anotar la canción observé que era una andaluza guapa, alegre, sin el menor tic de melancolía; **pero una tradición viva obraba en ella y ejecutaba el mandato fielmente como si escuchara las viejas voces imperiosas que patinaban por su sangre**» (9).

El finíssim instint de Lorca Intuí també un fet bàsic —que després han posat de relleu els psicoanalistes, en particular els de l'escola de Melanie Klein: la «relació dialògica mare-fill, tot i trobant-se l'infant encobeït per l'estimació de la mare (no en parlem ja dels abandonats o refusats de manera manifesta), no conté únicament aspectes positius i benignes, no flueixen des de la mare solament confortables i suaus missatges d'amor, de seguretat, de tendresa...; a voltes, pel contrari, circulen missatges amb aristes aspres, missatges tenyits d'aspectes negatius com poden ser la frustració, el desgrat, el ressentiment contra el fill que és una càrrega abans que una alegria, el fill nascut tal volta sense haver estat desitjat, concebut sense fretura... «No debemos olvidar —escriu García Lorca— que la canción de cuna está inventada (y sus textos lo expresan) por las pobres mujeres cuyos niños son para ellas una carga, una pesada cruz con la cual muchas veces no pueden. Cada hijo, en vez de una alegría, es una pesadumbre, y, naturalmente, no pueden dejar de cantarles, aún en medio de su amor, su desgana de la vida» (10).

Dins el folklore, a les cançons de bressol! s'hi plasmen, com no podia ser d'altra manera, tots aquests senti-

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfons. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

ments, a vegades contradictoris, de la «mare que canta» (11). Mes dins les cançons —i això és el que principalment ens importa— s'hi troben els sediments milenaris de l'ànima col·lectiva del poble. El cant és el primer i més efectiu mitjà de relació entre l'esperit d'un poble i l'esperit de l'infant; el cant arrela en els ancestres i corren dins ell les venes de l'avior. A través de la melodia materna, amorosament acompassada, quedaran sembrades en el delicat cervell en formació de l'infant les primeres llavors d'identitat amb un ésser col·lectiu. Garcia Lorca expressava aquesta idea amb unes belles paraules que són, al mateix temps, un homenatge a les missatgeres de la tradició:

«Son las pobres mujeres las que dan a los hijos este pan melancólico y son ellas las que lo llevan a las casas ricas. El niño rico tiene la nana de la mujer pobre, que le da al mismo tiempo, en su cándida leche silvestre, la médula del país».

«Estas nodrizas, juntamente con las criadas y las sirvientes más humildes, están realizando hace mucho tiempo la importantísima labor de llevar el romance, la canción y el cuento a las casas de los aristócratas y los burgueses. Los niños ricos saben de Gerineldo, de don Bernaldo de Tamar, de los amantes de Teruel, gracias a estas admirables criadas y nodrizas que bajan de los montes o vienen a lo largo de nuestros ríos para darnos la primera lección de historia de España y ponen en nuestra carne el sello áspero de la divisa ibérica» (12).

Aquesta fou, en efecte, la missió de les missatgeres del folklore. Tot llegint les paraules que acabem de citar de Garcia Lorca, és fa inevitable el record d'aquella **dida** (personatge inoblidable del nostre Salvador Galmés), que, havent deixat al poble el seu infantó per a lletar la nina d'una casa d'aristòcrates a Ciutat, sent dins l'ànima el corc de l'enyorança i el remordiment. Però ni l'enyorança ni el remordiment poden deturar-la d'executar, amb fidelitat litúrgica, el ritu insintiu del cant amorós. És una pàgina inoblidable de la nostra literatura que no ens podem estar de reproduir:

«... el fons de ses entranyes sentia revenir-li una onada de menyspreu que vessava, calma i arrassadora, sobre el marit que l'havia encarada, sobre si mateixa que havia consentit a tan gran abominació, i se mossegà els llavis amb violència».

«La nina rompé en plors. Aquell gemec impotent, revelador de la **suprema** misèria de la vida, afluíx la tibantor de la dida, i **d'esma partí a cantar el vou-veri-vou**».

Ara sentia un gran abatiment. La dolçor del cant li desvetlava sentiments llunyans que pululaven a forrellons, envaint-la de fonda melancolia. Li revengué una esclator de enyorança i sos ulls s'inflaren de llàgrimes».

«I el plant de la nina i la tristor de la dona es fonien dins la gran sala buida, sonora, de parets cobertes de quadros vells formant taques de negror, envoltats de fosca només trençada per la claror esmortuïda d'un bec de gas» (13).

Però ara els nostres infants apenes poden gaudir ja, a través del mitjà càlid de la paraula, de l'estimulant aliment d'una cançó popular, d'un romanç, d'una llegenda o una contarella; ni els del proletariat ni els de la burgesia, ni els dels medis rurals ni els ciutadanets. Ja no queden pels nostres pobles més que unes poques —molt poques— velletes que guarden encara, com a riquesa inestimable, un grapat de rondalles o cançons apreses de viva

veu. A poc a poc, a mesura que la civilització tècnica, la cultura de masses i la societat de consum s'han anat ensenyorint de tots els àmbits, s'han esvaït —com deia el Pare Ginard— «els mirífics esbarts de l'aucellada folklorica» i han desaparegut les missatgeres de la tradició. De les darreres que subsistien n'han recollit els folkloristes —perquè només és recull allò que es veu en perill de perdre's— un tresor secular que estava a punt de sucumbir.

La civilització tècnica ens ha fet progressar molt. Ben cert i ben clar. Tan cert i tan clar com el fet que hem anat deixant en el camí del «progrés» esqueixos del nostre ser més íntim. Amb quines conseqüències...? És difícil aventurar-ho categòricament, però alguns psicòlegs han arriscat hipòtesis més aviat inquietants. Jung, per exemple, a la darrera de les seves obres,

atribuïa la causa del malestar i desequilibri psíquic que pateix la nostra època al progressiu desarrelament de la naturalesa i de les seves dimensions numífiques exemplificades en la tradició mítica-folklorica del poble (14). Gerard Mendel, per altra banda, parla d'una Gran Mare tecnològica, com a substituïda de l'arcaica Mare tel·lúrica,

(5) ARAGO MITJANS, J.: Apunts de «Psicología del niño y del adolescente». Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona. Curs 1967-68, pàg. 16.

(6) ARAGO MITJANS, J.: «Psicología religiosa del niño». Ed. Herder. Barcelona, 1965. pàg. 331 i ss.

(7) PETRINI, E.: «Estudio crítico de la literatura juvenil». Ed. Rialp S.A. Madrid, 1963, pàg. 34.

(8) Citat per Rof Carballo a «Biología y Psicoanálisis», pàg. 182.

(9) GARCIA LORCA, F.: «Las nanas infantiles». Obras completas. Ed. Aguilar. Madrid, 1957, pàg. 50.

(10) Ibidem, pàg. 51.

(11) Garcia Lorca cita com a exemple de cançó expressiva de «sentiments contradictoris» vers el fill, la «nana» que es canta al poble de Navia (Astúries):

«Este neñin que teño nel collo
e d'un amor que se tyama Vitorio,
Dios que Madeu, treveme llongo
por non andar con Vitorio nel collo»

O aquesta altra que expressa les tribulacions de la mare i que es canta a Tamames:

«Duérmete mi niño,
que tengo que hacer,
lavarte la ropa,
ponerme a coser.

(vid. ob. cit., pàgs. 52-54)

Enzo Petrini escriu que «no tant per a consol del fill com per a consol de la mare fatigada són contínues les transferències» i cita una coneguda cançó popular toscana:

«Stai zitto, mio figlio,
che adesso ti piglio,
del latte ti do
del pane non ho...»

(vid. ob. cit., pàg. 35)

Dins el nostre «Cançoner» hi trobam exemples consemblants:

«Noltros tenim una nina
i no mos deixa fer res;
la tenim a dins es bres
perque encara no camina»
«Noninó ninó ninena,
noninena noninó.

Si vos no em donásseu pena
jo no penaria, no»

(vid. «Cançoner Popular de Mallorca» vol. tercer. Cançons de bressol, pàgs. 3 i 4).

(12) GARCIA LORCA, F.: Ob. cit., pàg. 52).

(13) «La dida i altres narracions». Bibl. «Raixa», núm. 198. Ed. Moll. Palma de Mallorca, 1976.

(14) JUNG, C. G.: «El hombre y sus símbolos». Ed. Aguilar, Madrid, 1969, pàgs. 93 i ss.

veu en ella un poderós mega-instrument opressiu i castrador (15).

En aquestes circumstàncies els homes i els pobles van assolit la condició de sers tellúricament «desplacats», de sers en progressiva despersonalització, abocats cap a un unidimensionalisme uniformador i esterilitzant. I per si no bastàs aquest decantament general de les arrels que fonamentaren la personalitat col·lectiva dels pobles a què ens ha portat la dinàmica, de la història, alguns països (com el nostre, per no anar més enfora) han hagut de patir, per afegit, fins i tot la persecució sistemàtica de la pròpia llengua des de les instàncies opressores del poder. I els pobles privats de la seva llengua i tradició, com els fills privats de la mare, estan condemnats, si no reaccionen, al raquitisme intel·lectual a més de la despersonalització. Enmig de les tenebres en què s'ha vist sumit un poble, privat en la història més recent del «complement tutelar» representat per la **llengua materna**, la dèbil flama del folklore, com una llàntia sagrada, ha contribuït decisivament a servar el sentiment d'identitat; puix no han pogut ser infeels al poble els que aprenueren de petits les seves antigues cançons, o escoltaren de les velles àvies la rondaia encisadora, a l'hora màgica de la contarella, vora l'amor de la llar.

Per això se'ns fa més imperativa la màxima de Gohete: «allò que reberes dels teus pares, afanya't en conservar-ho»; per a que la llàntia de la tradició, encesa al foc sagrat de la raça, continuï, enmig de la tècnica, el consumisme i la massificació, nodrint i configurant, amb tots els seus valors educatius, el ser col·lectiu dels pobles.

III.—EL FOLKLORE I L'ESCOLA.

Desaparegudes les missatgeres de la tradició, com a conseqüència de transformacions radicals en el context social, els nostres ulls s'han de dirigir necessàriament cap a l'Escola; cap a una Escola fonamentada arrelada en el poble, que comenci per ensenyar en la llengua de la cultura que li és pròpia i sia transmissora de tots els valors configuratius d'aquesta cultura.

I entre aquests valors hi han de tenir un lloc important els de la tradició folklorica.

Dins la societat tradicional i artesana de l'època preindustrial, la tradició, la cultura i la tècnica formaven un tot indeferenciat que constituïa, per als neòfits, el repertori de sabers vius i vitals. L'evolució insitucional de l'ensenyament, és a dir la creació dels sistemes escolars, vingué, per una part, a redimir la humanitat de moltes ignoràncies, però, per altra, vingué també a esclavitzar en moltes d'ocasions la capacitat de creació i el vol de la fantasia amb les fulles mortes dels llibres, fins a crear una fossa profunda entre l'Escola i la vida. Com diu Enzo Petrini: «Partint del mateix punt originari (la capacitat expressiva i fantàstica de l'home), la tradició i la cultura feren camí, en època ja històrica, sobre veredes diverses, amb distàncies que s'anaren agrandint fins a crear una fractura (...). Qui havia de pagar les conseqüències era precisament la infantesa, transferida prematurament i a la força des de la dolça tendresa de la tradició, que guarda sempre reverència cap el petit, el dèbil i l'indefens fins a la severa lliçó de l'Escola i la cultura. La literatura per a la infantesa —continua Petrini— va sorgir per a omplir aquest buit i demanà, abans que a cap altra cosa, inspiració al folklore, o millor, a tot lo meravellós contingut en el folklore» (16).

Al començ d'aquest article (i com a motivació del mateix), ens hem referit a l'obra del Pare Ginard Bauçà: el Cançoner Popular de Mallorca. El Pare Ginard salvà per la nostra cultura aquest poema col·lectiu de la nostra gent que conté, en veritat, la «mèdula del país». Seria de lamentar que el Cançoner restàs fora de l'abast dels nostres infants, sabent, com sabem, que la sensibilitat poètica del poble —a voltes tan inspirada com encantadorament ingènua i infantívola— entronca directament i guarda tan marcat parallelisme amb la capacitat creativa i poètica de la infantesa. Per això demanàrem la presència de la nostra poesia popular a les nostres escoles **ja des dels nivells de maternal i parvulari**. D'aquesta mane-

ra, l'Escola, a més d'iniciar l'educació en els valors de l'estètica literària (per medi de les composicions poètiques més properes a la sensibilitat dels infants, perquè nasqueren d'un esperit consemblant al seu), podria contribuir decisivament, a partir d'aquests primers nivells, a restablir els lligams amb la tradició i les arrels.

L'ideal seria que les cançons ja fos sin presents dins la primera circumstància vital de l'infant, quan aquest, durant el primer any de la seva vida, com ja hem exposat anteriorment, viu en simbiosi afectiva amb la seva mare i necessita, com deia Garcia Lorca, del ritme intel·lectual de la melodia». Després, els nivells preescolars, que són els àmbits educatius on més art és la Pedagogia (i per això mateix haurien d'estar confiats a les mans més preparades i sensibles), les cançons preferentment rítmiques i de caràcter lúdic més acentuat —no en manquen al nostre Cançoner— haurien d'ocupar un lloc prevalent, puix la poesia, com escriu Petrini, «feta com està de música i ritme és quelcom consubstancial a l'home i, juntament amb el cant i la dansa, resulta ser la primera manifestació estètica espontània de la humanitat, ja que el llenguatge poètic pot prescindir de la lògica i parlar sense intermediaris al cor i a la fantasia» (17). (Per altra banda, pensam que ja està bé de repetir, com a invariable repertori, les cançons de torn dels pallassos de la «tele», que es el que fan a qualque parvulari).

Més endavant, quan el nin comença a adquirir un cert domini de la lectura (allà cap el primer curs de EGB), creim que s'hauria de posar en les seves mans un «Cançoner Popular Infantil», extret del nostre gran Cançoner. Hem tingut de vegades ocasió de contemplar llibres de poesia per a infants (alguns d'ells molt ben fets) compots, bé integrament o bé en part, per cançons i poesies populars, i primorosament il·lustrats amb graciosos dibuixos de bells i vius colors. Vol·dríem disposar d'un llibre consemblant en la nostra llengua, d'un «Cançonet» infantívolo i rialler compost amb les nostres cançons. Hem dit abans —i no descobriem cap cosa nova— que

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

la sensibilitat del poble està pròxima a la sensibilitat de la infantesa; no és estrany, doncs, que moltes de les composicions poètiques d'humil origen popular satisfacin tots els requisits desitjables a una poesia infantil. Aquests requisits —que en ocasions reuneix també la poesia d'alguns dels poetes més excelsos (aquells que precisament han sabut inspirar-se en la vena popular imitant la seva difícil senzillesa)— són, en opinió d'Enzo Petrini, els que exposam a continuació (18).

1) **Harmonia.** Quant més petit sia el nin, major haurà de ser l'harmonia, la sonoritat cadenciada i rimada que està ja pròxima al cant; el vers lliure, que és únicament rítmic, no convé a la infantesa i és a penes tolerat pels adolescents. (En la poesia popular —i particularment a la nostra, com ha subratllat el Pare Ginard—, és pot dir que el versificador o glosador té quasi sempre com a valor formal suprem el de la rima, a la qual no dubta a sacrificar, si no queda altre remei, la

mateixa illació o coherència lògica del contingut).

2) **Brevetat.** Perquè l'atenció dels infants és limitada, la composició poètica ha de saber expressar el seu sentit en un reduït nombre de versos. Aquests poden ser, per als nins, hexasilabs, heptasilabs o octosilabs; per als adolescents poden ser més llargs. Quant a l'estrofa, el pareat que és on millor s'adverteix l'eco de la rima, i també el quartet.

3) **Facilitat.** Eliminar tot el que exigeixi cultura per a ser ben entès: tropos, metàfores, etc.

4) **Color.** La poesia ha d'emocionar, fer vibrar la fantasia, meravellar...

Serien segurament innombrables les cançons que podríem espigolar dins el nostre Cançoner, complint totes elles aquests requisits que acabam d'exposar. Seleccionar les millors per fer-ne un llibret que reunís totes les condicions d'il·lustració gràfica (que hauria de ser primmirada), de tipografia i de presentació exigibles a una

obra infantil, constituïria una tasca digna dels més il·lusionats afanys. Una tasca que seria al mateix temps un homenatge a l'home que, com un altre Fèlix itinerant, va trescar tota una vida pels camins i camades de l'agre mallorquí —«per munts e per plans, per erms e per poblats»— meravellant-se en les meravelles del folklore i va retre els seus dies component per als infants els darrers versos que li dictaren les muses.

G. Genovart

(15) MENDEL, G.: «La rebelión contra el padre». Ed. Península. Barcelona, 1975.

(16) PETRINI, E.: Ob. cit., pàg. 33

(17) PETRINI, E.: Ibidem, pàg. 131.

(18) PETRINI, E.: Ibidem, pàgs. 133-134.

El regionalisme a Mallorca durant la segona República

El 28 de maig de 1930 es constituí a la Ciutat de Mallorca el «Centre autonomista». Constituit, fonamentalment, per professionals liberals, mantenint una ideologia democràtica, però sense una definició gairebé clara, respecte a la problemàtica entre monarquia i república, que a nivell d'Estat en aquells moments tenia la seva importància. El seu primer manifest estava redactat en català; i defensava una culturalització, instrucció pública, i educació cívica: «Volem assegurar la llibertat, la dignitat i la seguretat del treball, impulsant i aplicant a casa nostra les reformes socials aplicades en els països més civilitzats». Respecte a l'autonomia, creim que és prou interessant d'exposar en aquest article la seva concepció: «Creiem que la federació dels pobles hispànics és la forma de convivència més adequada al progrés comú». Respecte a les Illes dona plena autonomia i col·laboració per tal d'escollir el règim administratiu: «Disposats nosaltres a tota col·laboració en les qüestions generals i comuns, però sense imposar-la mai».

El 14 de desembre del mateix any es constituí el «Centre Regionalista» englobant els ex-mauristes. Els seus estatuts, redactats en castellà, representaven aspectes molt menys clars, pel que fa a la cultura del nostre poble i a l'autonomia: «El Partido Regionalista de Mallorca es una agrupación política que dentro de la unidad nacional persigue, como fines y normas principales las siguientes: avivar la conciencia mallorquina en sus aspectos histórico, geográfico y cultural hasta llegar a conseguir la plena capacitación civil y política de la región, como medio de alcanzar la descentralización administrativa». Ambdues organitzacions tenien en comú el seu caràcter de dreta democràtica i tenien en Cambó com a cap de les dues organitzacions. Una diferència fonamental era que en el «Partido Regionalista» hi figuraven molts col·laboradors de la Dictadura.

El «Partit Republicà Federal», a través del seu òrgan de premsa «Ciudadania», el 27 de desembre del 1930 ja advertia: «Cambó. Un home a la

dreta, definitivament. Un home amb el qual ja no caldrà comptar en res de tot allò que sigui afany de massa, anhel del poble».

A partir del gener de 1931, primer el «Centre Autonomista», i, posteriorment, conjuntament amb el «Partido Regionalista» publicaren «La Veu de Mallorca». Des del mateix gener del 1931, es constituí un comitè mixt per a anar unificant les posicions. Es considerava, el «Centre Autonomista» més idealista i doctrinal; i el «Partido Regionalista», més intervencionista i entrenat en les lluites. El 20 de març del 1931 ja tenien un programa municipal de govern, i seguint les directrius de Cambó havien intentat una candidatura per a les eleccions legislatives, que no arribaren a celebra-se: Bartomeu Fons, proposat pel «Partido Regionalista», i Joan Estelrich, proposat pel «Centre Autonomista» (febre, 1931).

«La Veu de Mallorca» del 21 del febrer de 1931 reproduceix un article de Joan Estelrich, el qual, referint-se als regionalistes de Mallorca i d'Eivissa, diu: «Els nostres amics lluiten contra el gegant espanyol del caciquisme: lluiten contra D. Joan March».

«Ciudadania», comentant la carta de Cambó (vegeu el document núm. 1 de l'apèndix), el 14 de febrer del 1931, denuncia que dintre del «Partido Regionalista» hi ha cacics i elements dictatorials. Així mateix, ja havia continuat advertint les posicions dretanes de Cambó. També considera que «La Veu de Mallorca», com a portantveu del sentiment pur de mallorquinisme de les tres primeres èpoques ha mort. Dona notícia del fet que molts de pobles els conservadors passen a ser regionalistes.

A les eleccions del 12 d'abril de 1931, a Ciutat de Mallorca es presenta una candidatura regionalista que obté 9.000 vots aproximadament i 5 regidors. Els liberals de Joan March n'obtingueren 23; els conservadors, 4; i la coalició republicana-socialista, 9. A molts de pobles anaren plegats regionalistes i conservadors, obtenint uns bons resultats, però inferiors als del partit liberal. Repetides a molts de llocs les eleccions municipals, el 31

de maig, prèvia denúncia d'irregularitats per part dels poders establerts, a Ciutat de Mallorca obtingueren 4.373 vots i 4 regidors, els regionalistes. La resta de regidors a Ciutat de Mallorca estava distribuïda de la manera següent 17 republicans federals, 8 socialistes, 9 republicans de centre (nom que ara rebia el partit lliberal), 2 conservadors i 1 republicà independent.

En aquestes eleccions municipals, els regionalistes s'havien enfrontat amb Joan March, en Verga; però, ja començaven a haver-hi símptomes d'una propera unitat de totes les dretes mallorquines. A les eleccions legislatives del 28 de juny de 1931, a més de la candidatura republican-socialista, de la comunista i d'un candidat reformista que anava sol, les dretes es presentaren en coalició, dibuixant-se dos blocs: els republicans de centre (March, Alemany, Matutes) i la dreta republicana (Socías, Fons, Ruiz Manent, Román). Sembla que la coalició de dretes no quedà prou aclairada, i que els partidaris dels republicans de centre no donaren el suport que pertocava als candidats de la dreta republicana. Sortiren elegits els 5 candidats de la coalició republican-socialista i March i Alemany. A través de «La Veu de Mallorca» els regionalistes atacaren en March.

Els regionalistes treballaren profundament en l'Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de 1931.

Malgrat tots aquests problemes, els regionalistes s'entengueren amb els republicans de centre, i amb la «Unión de Derechas», organitzada a finals de 1931 amb l'ajut de Gil Robles per a les eleccions municipals del 23 d'abril del 1933, guanyant àmpliament als llocs on es celebraren aquestes eleccions.

A les eleccions legislatives del novembre de 1933 la mateixa coalició guanyà molt àmpliament a les candidatures republican-socialistas, radical i comunista.

«República», òrgan d'Esquerra Republicana, el 19 de maig de 1934, donava notícia de l'antagonisme entre Cambó i March en l'exemple concret de la declaració del primer sobre el con-

traban. Denunciava la política seguida per Fons, diputat, que havia duit a una entesa a Mallorca dels aliats de Cambó amb les forces de Joan March. El caire, cada vegada més dretà, i per tant, més allunyat d'una alternativa autonòmica popular els dugué als plantejaments electorals de 1936. Reproduïm en el document número 2 la crida del gener del 1936, feta pel «Partit Regionalista». En aquestes eleccions formaren coalició «Acció Popular Agrària» (nom que havia pres «Unió de Derechas»), «CEDA» «Republicans de Centre» i «Regionalistes». Aquesta coalició guanyà, una vegada més.

Pel maig de 1936, el «Partit Regionalista» adreçà una crida a la resta de forces polítiques, per tal de dur endavant la consecució d'un estatut d'autonomia. Aquesta crida no tingué gaire resultats, menys encara que el projecte de 1931. Cal remarcar que alguns membres de l'antic «Centre Autonomista», ja integrat en el «Partit Regionalista», l'havien abandonat, donat el seu caire dretà i havien col·laborat alguns d'ells amb «Acció Republicana», o a partir de 1934 amb «Esquerra Republicana», forces que des d'un punt de vista democràtic-progresiu intentaven dur endavant la idea d'autonomia, i juntament amb alguns

socialistes l'intent de reconstrucció nacional dels Països Catalans. Alguns membres regionalistes, una volta arribat el 18 de juliol del 1936, hagueren de mantenir una actitud d'«exili interior».

SEBASTIÀ SERRA BUSQUETS

Document I

Carta de Cambó, dirigida a Bartomeu Fons, cap dels regionalistes mallorquins el 30 de gener del 1931. Publicada a «LA ALMUDAINA», l'1 del febrer del mateix any. L'original està escrit en castellà. La traducció és nostra.

UNA CARTA DE CAMBÓ

Barcelona, 30 de Gener del 1931

Sr. Bartomeu Fons
Palma de Mallorca

Benvolgut amic:

El nostre amic Estelrich m'ha informat dels treballs que, amb tant d'èxit, estau fent. No hi ha dubte que ens acompanya, per tot el país, un fort corrent d'opinió. I estic segur que, si no defalliu en el vostre engatjament, aquestes organitzacions, que s'anuncien tan pujants a les principals localitats de l'Illa, donaran lloc, dins d'un termini curt, a un partit poderós i digne, a cobert de xafo-goses pressions.

Perquè no hi ha dubte que la necessitat immediata, indispensable, de vida o mort per a la ciutadania, és la d'organitzar i fortificar l'opinió pública. Els partits vells, ja dividits fins l'extrem, acabaren de ser trinxats amb l'experiència de la Dictadura. L'enderrocament de la Dictadura ens trobà sense uns organismes propicis per a l'exercici de la ciutadania popular. Jo no sé si tots s'adonen d'aquesta necessitat suprema de construir de bell nou. A Mallorca em pareix evidentíssima i vosaltres així ho sentiu.

Per les seves condicions especials, Mallorca, dins del seu conjunt, és un país conservador. I no podria ser d'altra manera, allunyada com està dels centres motors. Heus ací grans masses, adherides a l'ordre, que senten, nogensmenys, la necessitat ineludible de canvi i d'evolució. En resum, evolucionar a temps és l'únic antídoto segur contra la revolució. A aqueixes masses, avui sense direcció enèrgica, les heu de portar al vostre ideal. L'acolliran i no se'n sentiran enganyades.

Però tornar a les coses passades no és possible, ni menys desitjable. A Mallorca, per altra part, no hi ha aqueixos perills revolucionaris que, en determinades circumstàncies, poden aconsellar la unió estreta de tota la gent que pot creure en l'eficàcia de la violència. El mal de Mallorca no és certament el virus revolucionari. Cal vèncer clarament els obstacles que s'hi oposen, a què es desenvolupi la personalitat autèntica de Mallorca i a què floreixi i predomini d'aquesta manera l'esperit cívica. Tot pacte amb el caciquisme, sota el pretext de salva-

guardar un ordre que no hi apareix amenaçat, seria estimular el desordre i aconsellar la desesperació. Coses, ambdues, contràries al nostre esperit que sempre serà, per damunt de tot, anticatastròfic. Molt bé sabeu, per altra part, quines solucions solen abrigar i quins interessos solen protegir, aqueixes preteses intel·ligències.

El nostre programa general, condensat en les notes que vaig lliurar a la premsa, merescué, entre altres moltes aprovacions, l'adhesió plena, des de la primera a l'última paraula, del Sr. Duc de Maura, el qual les conegué abans de la seva publicació. És inútil dir quant em va satisfer aquesta coincidència, i quant crec que hauria d'haver influït en la política local mallorquina, on el Sr. Maura hi té el prestigi, del qual, per tradició familiar i pels seus mèrits, n'és creditor.

Però vosaltres teniu, a més, un programa de realitzacions locals, que hem tractat molt sovint amb Estelrich i en els canvis d'impressions amb aquest Comitè. Es tracta, en primer terme, del ressorgiment de l'autenticitat mallorquina.

La vostra Illa conserva una personalitat profunda i fecunda. Ella ha donat al ressorgiment català, i a tota Espanya, els seus valors més purs. Cal conservar aqueixa personalitat, desenvolupar-la i enfortir-la, amb empreses i institucions privades i públiques, de tot caràcter, però especialment amb un caràcter educatiu i cultural. I després heu d'anar, francament, directament als problemes econòmics i materials, els quals s'imposen per si mateixos. En agricultura, en obres públiques, en comunicacions, en organització, en turisme —ple de possibilitats per a Mallorca— teniu infinitat d'iniciatives, promptes a realitzar. Que tot això fou infelicitament oblidat, pels qui només aspiren a la pujança personal amb rebordament de la pàtria, o fou posat al servei d'interessos privats, o abandonat a l'esforç particular. La vostra actuació en aqueix sentit, caldrà que sigui generosament implacable.

En fi, s'acosten moments de lluita constant. Confio que amenaces de cap mena no minvaran dins del vostre esperit. No és gens difícil predir que hom recorrerà contra vosaltres per tots els mitjans. No importa. Quants més excessos es cometin, quants més atropells s'executin contra vosaltres, enfortireu la vostra posició. Les Corts que vindran no acceptaran cap acta que es presenti amb estigmes de coacció, subornament o violència.

Podeu publicar aquesta lletra de la manera que trobeu més convenient.

Us saluda a tots afectuosament,

F. Cambó

Document II

EL PARTIT REGIONALISTA DE MALLORCA A L'OPINIÓ (1 gener 1936)

El Partit Regionalista de Mallorca, desitjós de mantenir amb l'opinió pública el contacte que constitueix la raó de la seva existència, i urgit per l'oportunitat evident i notòria de l'actual moment polític nacional —quan el desfet equilibri inestable d'una situació obliga a preparar forçosament el pas a una de nova, que pot ésser definitiva pels interessos de la pàtria—, es dirigeix una vegada més al Cos Electoral per manifestar, com ha fet sempre que ho ha cregut el seu deure, la seva apreciació del cas i la posició adoptada en conseqüència enfront del panorama boirós que comença a descobrir-se.

Ni el conglomerat de dretes espanyoles que lluitaren juntes en les passades eleccions ha realitzat totalment el programa que, com a denominador comú, oferí dur a terme, ni les circumstàncies n'han permès la total realització. Tal afirmació no descobreix cap secret, ni entranya cap indiscreció; es tracta d'una realitat, descomptada i prevista, si tant es vol, que no cal amagar, sinó que, al contrari, creim necessari posar de relleu per evitar enganys i errors, que podrien ésser de conseqüències irreparables.

Cal que l'opinió que determina el triomf esclatant de les passades eleccions generals, considerant la magnitud del desastre i l'estrall que el bieni esquerrà causà en la vida espanyola, en totes les esferes i sectors, estigui convençuda de que, per molta que fos la voluntat i el bon desig dels Representants que dugué a les Corts, al terme absolut i total de l'actuació d'aquests s'hi han oposat i segueixen oposant-s'hi els obstacles invencibles nascuts de la manca d'una majoria absoluta, que hagués pogut fer prevalèixer en tot moment el seu criteri i el seu vot sense contemplacions, lliure de tot compromís i sense la necessitat fatal d'un estira i afluxa, que la formació del bloc duia en si. I és igualment necessària aquesta consideració perquè, lluny de sentir-se defraudada enfront de la reconeguda impossibilitat, es sentí aquella opinió impulsada a prosseguir en la seva actitud i en l'obra de reparació que clamen tots els sectors, religiós, social, polític i econòmic de la Nació.

Les diferències ideològiques que, amb abismes impossibles de salvar, han separat les distintes agrupacions de la majoria governamental en les successives etapes, han estat, són i seran el motiu únic de que les dretes espanyoles no hagin pogut acabar en el Parlament la totalitat del programa ofert als seus electors.

No creim equivocar-nos al afirmar que és avui clarament perceptible, enfront de les actuals circumstàncies, en la massa neutra de ciutadans —que forma la majoria del país i que és, en definitiva, no ho oblidem, la que decideix les lluites electorals— un fèrvid anhel d'unió i d'intel·ligència organitzada de les forces de centre-dreta, davant l'amenaça del bloc perfilat ja carament, de camp oposat. De l'opinió d'aquesta massa depenxeixen en tot cas, a judici nostre, la vida i la marxa dels partits

polítics. I el nostre, que té l'orgull d'haver-la sabuda interpretar en ocasions anteriors, percep avui aquest anhel que ni políticament, ni ciutadanament, ni egoïstament, no pot ésser desoït.

Aquest dispers clamor de la massa, no pot quedar sense resposta per part dels partits, que són els cridats a recollir i encarrilar per vies d'eficàcia el segur instint del poble. La nostra posició és clara i lliure de tot equivoc. I cap de dos anys d'unes eleccions que donaren el triomf a les dretes, creim que es troben avui encara sense consolidar i exposats a qualsevol retrocés, ideals altíssims que és obligat i forçós mantenir ben alts, per damunt totes les diferències i discrepàncies partidistes; ideals que es redueixen en definitiva a la Religió del nostre poble, i a les característiques essencials d'una civilització inseparablement informada i penetrada per aquella.

I per la defensa d'aquests ideals en les urnes s'imposa la unió prèvia, com s'imposà dos anys enrera, unió ampla, sense més limitacions que les derivades de la viabilitat d'utilització del triomf, en una urgent feina de govern en pro de la grandesa d'Espanya i de la República.

Davant el front d'esquerres, que significa la revolució, el front de la dreta espanyola, únic que pot dur la pau a la Nació. Aquest és el tema del nostre pregon convenciment, i serà el de la nostra actuació: **«El màxim esforç, el màxim desinterés, i el màxim sacrifici»**. Car desviar-se d'aquesta unió que es presenta clarament com a salvació única en l'horitzó polític d'Espanya, equival a entregar-se conscientment a l'allau cruenta d'una massa enganyada que, afanyosa de revanxa, es prepara amb fruïció a la reconquesta d'un estat de barbàrie, que converteix en mite la justícia i subsisteix la llei pel caprici més espantós. Basta recordar el trist espectacle d'Astúries, per pensar lo que significaria per Espanya un triomf de les esquerres constituïdes en front únic.

Un i altre dia vénen donant aquestes mostra de que en la unió confien per abatre un poder que, per pròpia desunió i torpesa, vegegen fugir de les seves mans avui tenyides de sang. Tots coincideixen en la revolució, en la qual es borren les diferències i en la qual confien tots, des de l'esquerra anàrquica fins a la més moderada.

No cap, doncs, el dubte, plantejada així la pròxima lluita electoral. Davant un front d'esquerres, un front de centre-dreta, ample, dilatat, tan elàstic i extens com càpiga concebre'l en un estat de lluitar en que és obvi el convenciment del gran nombre de problemes que poden arreglar-se en comú, sense necessitat de devorar-nos uns als altres continuament, els que som fills d'un mateix poble.

I en tot això ho hem dit i ho repetirem encara, el nostre Partit, el Partit Regionalista de Mallorca, està disposat una vegada més a fer honor al seu criteri en la pràctica, amb màxim esforç, el màxim desinterés i el màxim sacrifici.

Oh preclara espigolera!

En l'aniversari de la mort de Maria Antònia Salvà

Ni el dolor ni la vellesa
no han minvada la claror
d'aquell jorn ple de tendresa
en què ens lligà un ver amor.

Ma vida era com un bri
que un bell encant pressentia,
i em mostràreu el camí,
mestra de la poesia.

I de vostra poesia
mon esperit se nodrí.
Vostre verb em corprenia:
del nou món que em descobria
tot el meu cor s'abellí.

Fada plena de bonesa,
el vostre amor acollí
amb un gest ple de tendresa
les flors humils del camí,
nius d'aucells i blanques roses...
Qui com vós sabria dir
l'encís de petites coses?

Oh preclara espigolera,
bé heu conrat la sementera
del vostre blat ufanós.
Som un gri baix la garbera
del vostre blat delitós.

Tot pressentint la partida
per ancorar a l'etern port,
avança la meva vida
servant, amiga exquisida,
la llum del vostre record.

MERCÈ MASSOT

Crònica de Barcelona

Començ aquesta crònica de la primera quinzena de l'any pensant que potser serà inútil, que qui sap si arribarà a temps a la revista, o qui sap si arribarà mai. El mal servei de Correus s'està convertint en crònic i perventura caldrà inventar-nos algun altre sistema de comunicació abans que hom hi trobi una solució. El fet és que abans de Nadal m'enviaren una carta, des de Barcelona mateix, que encara no he rebut; i que jo n'he enviades a Mallorca i tampoc no han arribat. Si a això hi afegim les vagues, ja tenim la Seu plena d'ous. I les cartes són més cares, i els esforços carters que sembla que han de demanar almoïna per cobrar la seva feina.

En fi, que aquestes coses serveixen d'excusa a molts per dir que abans estàvem millor. La veritat és que no hem avançat gaire. A Catalunya ara ja tenim la Generalitat, amb un president i amb un consell, però encara no hi ha ni un duro per posar-se a treballar. M'han dit que els consellers, de no tenir no tenen ni despatx, i més d'una xafarderia ha corregut en el sentit de que no tendran sou; i l'honorable Tarradellas, que dóna la impressió que les úniques tasques que li deixen fer són les de presidir partits de futbol i fer de padrí de fonts de les quatre primeres catalanes nascudes l'any 1978. Per la seva banda, els parlamentaris catalans han congelat l'Assemblea. Resulta que un bon dia el president Tarradellas va dir la famosa frase —que hom diria que va aprendre en dibuix— que va provocar un gran rebombori: va dir que no coneixia l'assemblea de parlamentaris. I ja tenim contencions assemblea-president. Tarradelles no volia donar comptes a l'Assemblea, i després de moltes discussions, altre cop els parlamentaris han optat per acalar el cap i el resultat ha estat la congelació.

Una assemblea congelada, la dels parlamentaris catalans, i un altra assemblea que neix: l'Assemblea popular d'Osona. La idea és continuar l'esperit de la mítica Assemblea de Catalunya, els punts bàsics de la qual encara no han estat tots aconseguits. Per exemple, l'estatut d'autonomia. També es tracta de potenciar els mo-

viments populars i la realitat comarcal. Diferentment de com passava a l'Assemblea de Catalunya, a les assemblees populars —i ho dic en plural perquè segurament se'n constituïran d'altres ben prest, potser una a cada comarca del Principat— els assembleïstes ho seran a títol personal, no com a representants de partits o d'altres institucions polítiques o cíviques, cosa que no vol dir que els militants dels partits no puguin ser part de l'assemblea. En la reunió constitutiva hi van assistir una cinquantena de persones, la majoria de les quals eren independents. Què potser no interessa als partits, aquest intent d'organització popular?

A l'entretant, continua el cas Boadella. Recurs denegat. Tot seguirà el camí que ha de seguir, i és un camí que es preveu ben negre. A primers d'any s'havia organitzat un festival «Per la llibertat d'expressió», que no es va poder fer per prohibició gubernativa, i altre cop la llibertat d'expressió per terra. Hi ha, però, una exposició al Col·legi d'Arquitectes, amb aquest títol: dibuixos, poemes, firmes, adhesions, que l'Assemblea de l'Espectacle ha recollit per als Joglars, sens dubte el millor grup de teatre que tenim, conegut i reconegut arreu del món. Bona política exterior, sí senyors, la del ministeri idem! El dia 9 de gener es va estrenar a 12 sales de cinema de Barcelona un altre monogràfic del Noticiari Català, produït per l'Institut del Cinema Català, en adhesió a Boadella i companys: «Per la llibertat d'expressió». Però actualment s'acusa una certa desmobilització en aquest afer. I no pot ser: n'Albert Boadella encara és a la presó.

I a la presó Model hi ha 200 presos en vaga de fam. La COPEL encetava l'any amb aquesta declaració: «Creim fermament que la societat ha d'acceptar, políticament i socialment, la nostra llibertat, i suportar-nos incondicionalment tal com els presos i preses d'Espanya hem suportat una legislació franquista que ens ha destruït molt marcadament». Ara, amb aquesta vaga massiva, demanen: Indult general, reforma urgent de la legislació penal, reforma urgent del codi de justícia mi-

litar, reforma del reglament de presons, i dimissió dels funcionaris denunciats per maltractaments. Els parlamentaris catalans fan d'intermediaris, però sembla que qui els hauria d'escoltar no els escolta gaire.

No sé si la qüestió de les presons serà o no un tema a tractar per la comissió mixta de traspàs de serveis Estat-Generalitat, però hi hauria de ser. Va venir a Barcelona el senyor Abril Martorell a parlar amb el president Tarradellas. El tema a tractar era la comissió mixta. Tenim Generalitat, tenim president, tenim govern (no tenim parlament ni assemblea de parlamentaris), però l'important són les comissions mixtes de traspàs de serveis, i que a més de traspassar serveis que es traspassin també facultats i... dobbers, que si no ja les podem confitar les preautonomies i tot quant en pugui seguir.

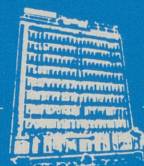
MARIA-ANTÒNIA OLIVER

Barcelona, 16.1.78

CAIXA DE PENSIONS
PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS

"la Caixa"
de Catalunya i Balears

**70 Oficines a les Illes Balears
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

Delegació General de Balears:

Av. Alexandre Rosselló, 40 - CIUTAT DE MALLORCA

Oficines Centrals:

Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA

Deu anys de fidelitat al nostre
poble i a la seva cultura

lluc

Volem ser un instrument indispensable
d'informació i comunicació
per a les Illes

laborau. Feis-vos-ne subscriptor.

Números monogràfics de 1977:

El franquisme a les Illes (abril)

Comunicació i societat (setembre)

Gabriel Alomar (octubre)